САМОСТІЙНА УКРАЇНА

БЕРЕЗЕНЬ — 1961

INDEPENDENT UKRAINE

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

Ukrainian Monthly Magazine

Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.
Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Wolodymyr Shemerdiak

Yearly subscription $4.00, single copy 50 cents.
Mailed at Chicago, Illinois

Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України
Редагує Колегія
Головний Редактор Володимир Шемердяк
Адреса Редакції і Адміністрації:
"INDEPENDENT UKRAINE"
2315 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.
Phone: ARmitage 6-0066

Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Передруки з «Самостійної України» дозволені тільки за поданням джерела. Передплата «Самостійної України» виносить річно: в ЗДА і Канаді — дол. 4.00, поодиноке число 50 ц. В інших країнах рівновартість.

Printed by
Ukrainian- American Publishing & Printing Co.
2315 W. Chicago Ave., Chicago 22, Ill.
Tel.: ARmitage 6-0066

На обгортці: погруддя Т. Шевченка роботи мистця С. Литвиненка.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК XIV | БЕРЕЗЕНЬ, 1961 | Ч. 3(145)

Т. Шевченко

МЕНІ ОДНАКОВО

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні чи ні,
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині —
Однаковісінько мені!

В неволі виріс між чужими,
І, не оплаканий своїми,
В неволі, плачучи, умру,
І все з собою заберу,
Малого сліду не покину
На нашій славній Україні,
На нашій — не своїй землі.

І не пом'яне батько з сином
Не скаже синові: «Молись,
Молися, сину! За Вкраїну
Його замучили колись».

Мені однаково, чи буде
Той син молитися, чи ні...
Та не однаково мені,
Як Україну злії люде
Присплять, лукаві, і в огні
Її окраденую збудять...
Ох, не однаково мені!

З нагоди Світлого Христового Воскресення вітаємо щирим святочним привітом Голову Проводу Українських Націоналістів полк. Андрія Мельника, Провід Українських Націоналістів, Проводи і Членство Сестринних Організацій Українського Націоналістичного Руху, Членство ОДВУ, Українські Церкви та ввесь Український Народ в Україні і поза нею сущий.

ХРИСТОС ВОСКРЕС! ВОСКРЕСНЕ УКРАЇНА!

Центральна Управа Організації Державного Відродження України

Веселого Великодня бажаємо усім нашим Працівникам, Співробітникам, Передплатникам і Читачам.

Редакція і Адміністрація «Самостійної України»

Хай з гомоном Великодніх дзвонів багато щастя і радости усім нашим Уділовцям, Працівникам, Клієнтам-Покупцям та Приятелям прилине.

Управа Українсько-Американської Видавничої Спілки в Чікаґо

З Світлим Великоднем вітаємо Братні Організації, наше Членство і Прихильників та бажаймо їм всього добра та успіхів.

Головна Управа Молоді Української Національности в ЗДА (МУН)

Проф. В. Доманицький

ЕТАПИ РОЗВИТКУ НАУКИ ПРО НАЦІЮ

Дипломатичні заходи ЗДА. Треба було намовити європейські держави Антанти, щоби й вони офіційно визнали чотирнадцять точок, як свої цілі війни, та як базу для мирових переговорів. Дотепер вони радо ними користувалися для пропаґанди, але ніколи їх поважно не брали. Вважали їх за «доктринерські видумки американського президента», ставилися до них з застереженням, бо вони «відбирали від них плоди їхньої перемоги». Пропозиція ЗДА зустріла рішучий спротив Англії, Франції та Італії. Тоді Ґавс заявив представникам цих держав, що, якщо вони відмовляються, то Президент ЗДА мусітиме запитати Конґрес ЗДА, чи ЗДА мають далі вести війну з Німеччиною та її союзниками тепер — коли вони згідні прийняти всі поставлені їм вимоги. Прем'єри Антанти відчули, що Конґрес може ухвалити сепаратний мир з Німеччиною, а Антанта сама ані вести війни, ані виграти її не може. По гарячкових нарадах прем'єри Англії, Франції та Італії дня 4. листопада 1918 р. підписали меморандум, адресований до Президента Вилсона, в якому визнали чотирнадцять точок з додатками й змінами, обов'язковими для себе, і приняли їх як базу для мирових переговорів. Все це відбулося без розголосу, але про зміст нових і змінених точок добре знала дипломатія та преса Антанти.

Прелімінарний мир. Ґавс переконався, що треба негайно скликати мирову конференцію, яка б ухвалила прелімінарні мирові постанови, що ними мали б бути змінені чотирнадцять точок Вилсона. Після цього конференція мала б одкласти свої засідання на довший час, щоб уряди та комісії устійнили деталі та способи проведення в життя мирових постанов. Кордони нової мапи Европи мали бути проведені тимчасово — згрубша з тим, що зацікавлені уряди встановлять дефінітивні кордони ,або дадуть мировій конференції свої пропозиції. Ґавс мав дуже поважні арґументи за скоре, негайне полагодження справи. На концепцію мирової конференції та на прелімінарний мир Вилсон погодився, але наказав почекати з реалізацією цих ідей аж до його приїзду з Европи в половині грудня 1918 р.

Мирова конференція. Все, чого боявся Ґавс, стало доконаним фактом. Мирова конференція в Парижі діяла й рішала проти виразних постанов чотирнадцяти точок і коментаря до них. Вину за це несуть держави Антанти, але також і Вилсон, який не послухав своїх дорадників і рішив особисто брати участь в цій конференції як голова американської мирової делеґації. Він не підібрав обізнаних з европейськими справами членів делеґації і поминув мовчанкою пропозицію Ґавса з дня 8. 11. 1918 р., покликати до життя свою

Г. Лотос

ДО РОКОВИН НАЦІОНАЛЬНОГО ГЕНІЯ

Ми дочекалися 100-річчя з смерти Тараса Шевченка. Це доволі довгий час, достатній, щоб могти всесторонньо дослідити таку небуденну появу. На жаль, доводиться ствердити, що наше шевченкознавство щонайменше на 95% стосується вивчення Кобзаря — решта його творчости. Але ця творчість не аналізувалася під кутом глибшого мислення, не ставилася в ширшій площині думки. Тому то немає праць вдумливої аналізи його поетичної спадщини. Світогляд поета не з'ясований і з чотириста шевченкознавчих праць (за інформаціями дослідника П. Зайцева) ледве чи подибаємо щось більше, ніж брошурка Л. Білецького [1]). Дослідження науковою методою розпочалося допера після першої світової війни. Головною причиною такого стану є колоніяльне становище України, а другою, теж засадничою — провінційний кут трактування культурних явищ, а між ними й поета Тараса Шевченка.

Наша доба особливо вимагає іншої оцінки того, що було. А це потрібне і для нас самих, щоб українці нарешті усвідомили собі маштаб і вагу своїх вартостей, і для чужинців — щоб ті вартості пізнали.

Дядько

Українці, напевно під впливом російського шовіністичного дворянства, між ними й літературного критика Бєлінського, що ненавиділи українське друковане слово, сприймали Шевченкову творчість як фолкльор, а його світогляд, як «мужицький». Таким шляхом ішли й дослідники, як про це говорить В. Петров [2]). Таким саме поетом уважав його і С. Єфремов у статті «Шевченко й українське письменство». Інша його праця «Письменник з мужицької нації» заступає такі самі думки, бо й у-

власну американську інформаційну аґенцію, аґенти якої досліджували б стан речей на місцях, «щоб ми не були здані на масу свідомо неправдивих англійських, італійських та французьких інформацій та щоб мали сяке-таке знання про дійсні відносини в Чехії, Австрії та на Україні».

Мирова конференція в Парижі, крім Президента ЗДА В. Вилсона, складалася з визнавачів і послідовників метод старої — довоєнної дипломатії. Рушійними — найвпливовішими чинниками були: за ЗДА — В. Вилсон, за Англію — Ллойд-Джордж, за Францію — Клемансо, за Італію — Орляндо. З них Вилсон був ідеально підготовлений теоретично, але не визнавався в деталях національно-територіяльних проблем Европи та не був знайомий з нещирістю й тактичними маневрами европейської дипломатії; Англія — більше цікавилася позаевропейськими справами, ніж долею малих і поневолених народів в Европі, а Клемансо безоглядно й еґоїстично просаджував політику, що мала б закріпити перемогу Франції й забезпечити їй та її улюбленим спільникам (полякам, чехам, сербам) максимальні права й позиції. Ставши учасником мирової конференції, Вилсон втратив свободу рухів. Він дав себе втягнути в дискусії над деталями. Його заскакували неправдивими інформаціями, на які ніхто не міг і не хотів дати правдивого висвітлення. Дебати виснажували його фізично та закривали перед ним широкі обрії, які він відкрив своїми чотирнадцяти точками. Президент Вилсон, як практичний політик — як дипломат не зміг вповні провести в життя своїх чотирнадцять точок. Дипломатична техніка, тактика й стратегія Клемансо перемогли науковість та ідеалізм Вилсона. Мирові договори вийшли дуже компромісовими та містили в собі багато зародків майбутніх національних непорозумінь і конфліктів.

Критика праць мирової конференції. Цим конфліктам хохотів запобігти В. Сетон-Вотсон і для того в червні 1919 р. надрукував у своєму тижневику «Нова Европа» критичнотворчу статтю під наголовком: «Великі та малі народи (за нові методи в Парижі)». В ній він осуджує організацію в рямцях мирової конференції (і то з рішаючою роллю), як він каже, «самозванних Рад П'яти чи Десяти») пізніше з такою самозванною роллю виступила ще «Рада Амбасадорів» — В. Д.); поінформованість головних керманичів конференції про національно-територіяльні питання, які вони вирішували; механічну систему територіяльних компенсацій за рахунок поневолених народів і без їх на це згоди (напр. т. зв. Лондонський Пакт, що ще до мирової конференції відступив Італії за її вступ до війни по боці Антанти частину Австро-Угорщини — на шкоду австро-угорських слов'ян). Вотсон констатує, що засада права народів на самоозначення була святочно проголошена, але «народи все ще лишилися фіґурками на шахівниці». Парижська конференція все притримувалася «фікції абсолютної індивідуальної суверенности», хоча одночасно організувала «Ліґу Націй», яка звужує

країнську літературу він назвав «мужицьким письменством».

До такої настанови спричинилася й тематика Шевченкових поезій, оспівування страждань простолюддя та не менше і його кожух та шапка. Таким чином великого мистця, людину з освітою, стягнено і з Олімпу і з інтелектуальних вершин та зроблено її силоміць простим селянином-гречкосієм, кустарним поетом, що оспівував горе своїх земляків.

Пташка, що співає

Загально в нас прийнято трактувати поета, як пташку, що співає. Доводити неправильність такої настанови було б цілковито зайвим, як би з неї не виплививали і для поета і для вивчення його творчости шкідливі наслідки. Щоб бути поетом не вистачає ним родитися, але конечним є і ним статися. З цього випливає: праця над собою, здобування знання, опановування поетичного ремесла, пройдення школи думання. Пташка під час цвірінькання не потребує думати, поет натомість, коли ллються думки, мусить їхню течію спрямовувати до форм, як робітник розтоплене залізо, і крім цього піддавати їхній сенс контролі логіки. Отже, це тісна співпраця почувань з розумом — поет це думаюча істота.

Геній

Ми Шевченка зараховуємо до геніїв. Що є необхідним, як передумова для геніяльности, щоб хтось міг на неї мати право насправді, а не бути тільки провінційним генієм? Різні дослідники тлумачать по-різному, хоч у засаді в основному згідні. Німецький автор Карль Брішар [3]) каже: «Ядро його істоти, первісна причина його творчости лежить у особистості». Він генія уважає надлюдиною, хоч не в ніцшеанському розумінні безоглядного егоїзму, але в кантівському вченні про обов'язок. Йому притаманні: ідея та свідома воля, великі первісні пристрасті (любов, ненависть, заздрість тощо). Геніеві властивий трагізм — боротьба з довкіллям та своїм ну-

й обмежує суверенність своїх членів [68]). Конференція занадто обмежила голос представників поневолених народів, про долю яких рішала. Кінець кінцем «Нова Европа», яку створила мирова конференція, хоч і є поступом в порівнанні з довоєнною Европою, але є політичним витвором недосконалим, що сприяє новим загостренням національних питань.

Значіння Вилсона та його доктрини. Програма Вилсона була засаднича, принципова, понад-державна й понад-часова. А головне — вона була безстороння й безкорисна. Вилсон не збирався розкладати котрусь державу світу, викликати в ній ірриденту. Він поборював кожний імперіялізм, кожне гноблення одного народу іншим без огляду на те, де і котрий саме нарід це робить — ворог чи союзник ЗДА. Для Вилсона національне питання ніколи не було знаряддям для поборювання ворогів ЗДА. Його національно-теоретичні погляди та його національно-політичні заходи випливали з його високої моралі й кристалічно-чистої етики, з його відчування справедливости, доцільности, з його розуміння шляхів і способів вдосконалення світу. Тому цілий світ, а особливо поневолені народи ,з такою вдячністю та пошаною згадують ім'я президента В. Вилсона.

Ось, наприклад, український соціолог і націолог О. Бочковський в своїм курсі «Вступ до націології» [69]), називає В. Вилсона «великим американським ідеалістом, що мав відвагу поставити національну проблему в цілу її природну величінь, без традиційного дипломатичного крутійства». А український правник А. Заплітний так оцінив чотирнадцять точок Вилсона [70]): «ці точки знайшли вже своє місце на сторінках історії й стали історичним документом першорядної ваги, але їхня роля не скінчилася з першою світовою війною. Також в наших часах вони зберегли свою вагу, як одинокий справедливий засіб впорядкувати Середню та Східню Европу на базі самовизначення народів. Реалізація рівноправности та незалежности звільнить сателітів і народи СССР від нечуваної дотепер неволі, вона розсадить цю тюрму народів, яка є рівночасно смертельною загрозою для цілого людства».

На нашу думку, доктрина В. Вилсона має ще ширше й більше — світове значіння. Вона має бути поширена також і на Заволжя, Доно-Кубано-Терську область, Кавказ і Закавказзя, Сибір аж до Пацифіку, Туркестан і Монголію, Китай, Тибет, Ляос, Камбоджу та Корею. І з цим треба поспішити, бо панівні чинники на цих теренах деякі народи вже винищили, а інші — поставили на шлях до винищення або до повної асиміляції.

Вилсонівське число «Українського Квартальника». З нагоди сотої річниці з дня народження В. Вилсона НТШ в Ню Йорку впорядило Вилсонівську наукову конференцію, а редакція «Українського Квартальника» на чолі з редактором — проф. Миколою Чубатим присвятило грудневе число квартальника 1956 року пам'яті В. Вилсона (том 12. ч. 4) [71]).

тром, небуденна відвага, риск; він ставить все на одну карту — побіда або упадок є їх розв'язкою. Геній свідомий свого покликання. Він усе життя шукає правди. Він великий у своїй вірі. Геній відрізняється від талановитої людини щодо форми твору, добору ґатунків середників, якими висловлює ідеї. Він застосовує нові форми.

Інший автор д-р Карль Ґергарді [4]) спиняється на трьох підставових первнях суті генія: пристрасть, уява, розум. І всі вони у далеко більшому вимірі, ніж у решти людей. Дальше він говорить, що в генієві засадничим є **людське**, тому геній не може належати групі людей чи лише одному народові. Його веде загальнолюдська любов. У формулюванні Ґергарді є один дуже важливий момент: геній не підпорядковується ніяким прийнятим, тільки **внутрішнім моральним засадам.** Власне сумління є його його найвищим законом. Його ідеї понадчасові. Ми до цього додали б, що кожний геній це окремий світ, бо й немає двох подібних геніїв. Геній не хоче бути нічиїм паном і нічиїм слугою.

Платон говорив про «божеську силу» поета і що поет є «свята річ, повна божества та розуміння». «Дер ґроссе Брокгавз» [5]) під генієм розуміє творця, високі досягнення, новаторство, оригінальність. Романтики сприймали цей феномен як досконалу людину, але це не відповідає дійсності — радше навпаки. Інша праця, філософічний твір, автора якого, на жаль, не пригадуємо, і якого не вдалося дістати, уважає передумовою геніяльности кілька фаз:: бути відомим, дальше розголос і слава. Та це не завсіди так, бо, напр., маляр Ель Ґреко став славним майже після тристарічної мовчанки, а генієм безперечно був.

Якщо йдеться про славу, то ледве чи Шевченко має собі рівного в українській літературі, хоч він мало відомий на Заході.

Дехто ладен був оспорювати геніяльність Шевченка щодо йо-

Видання творів В. Вилсона. Видавництво «Принстон Юніверситі Прес» плянує видати всі твори колишнього професора Принстонського університету В. Вилсона. Це має бути найбільше видання американського автора XX ст. і має обіймати сорок томів. Головним редактором буде професор Нордвестерн університету д-р Артур Лінк, який має перейти на професора історії в Принстонському університеті. Кошти цього видання мають винести коло одного мільйона долярів. Офіційним видавцем є «Фундація ім. Вудрова Вилсона», заснована 1922 року з пожертв 200 тисяч осіб. Це буде величавий пам'ятник борцеві за волю поневолених націй і народів.

10. МІЖ ПЕРШОЮ Й ДРУГОЮ СВІТОВИМИ ВІЙНАМИ.

А. Національна справа в вільному світі.

Нова політична мапа Европи. Після договорів Паризького, Берестейського й Ризького в Европі наступили зміни: мала — стотисячна Ісляндія звільнилася від панування Данії в самостійну державу. Південна (католицька) Ірляндія відділилася від Англії як самостійна держава. Англія дістала мандат на керування автономною жидівською Палестиною (нині самостійна держава Ізраель) і це мало вирішити, бодай частково, і жидівське питання в Европі. Австро-Угорщина роспалася, а на її руїнах повстали такі самостійні держави: мала Австрія з Віднем, Мадярщина (Угорщина), Чехо-Словацька Република (до неї на засадах автономії під назвою «Подкарпатська Русь» було передане українське Закарпаття); повстала Польська Република з польських етнографічних земель в Росії, Німеччині й Австро-Угорщині (їй приділені були також українські землі: Волинь, Холмщина, Полісся та Підляшшя, а від р. 1923 — і Галичина під умовою, що в ній буде заведена територіяльна автономія та буде відчинений український університет; Польщі теж був переданий Ґданськ (Данціґ), столиця Литви — Вільно (Вільна) та західні Білоруські землі). Звичайно, Польща своїх обіцянок зовсім не виконала, а Чехословаччина дала автономію Закарпаттю аж восени 1938 р., коли для всіх була ясна окупація Чехословаччини Німеччиною. Українська Буковина була прилучена до Румунії. Від Росії першою відділилася Фінляндія, далі — Естонія, Латвія та Литва, які жили самостійним державним життям до р. 1943, коли то їх окупувала совєтська армія. Далі повстали самостійні републіки: Білоруська, Українська (в. р. 1917 як автономна, від 22 січня 1918 р. — самостійна, від 24 січня 1919 р. — самостійна й соборна — в злуці з Галичиною й Буковиною), Република Великого Війська Донського, Кубанська, Кримська, Азербайджанська, Грузинська, Башкірська та інші. Всі вони шляхом внутрішніх комуністичних повстань і «помочі» червоної російської армії були прилучені до СССР. В цій новій мапі Европи кордони держав проведені так, що здебільшого

го форми. (За популярним формулюванням геніяльність є: форма, зміст, емоція). Чижевський брак цього складника заперечує. У Шевченка є багато віршів під народні ритми (зокрема коломийковий та колядковий розміри), але в нього є багаті внутрішні рими, багаті стилістичні засоби. Шевченкова творчість, на його думку, «Це було щось цілком нове, велетенське, величезне — не лише змістом, але й формою» [6]). А про ролю Шевченка для української культури та розвитку національної думки, він висловлюється: «Ледве чи поет міг би викликати такий переворот, знайти таке загальне визнання, якби не надзвичайні **поетичні** властивості Шевченка, якби він був поетом формально другорядним» [7]).

Чижевський наголошує багатство ритму в «Гамалії», спроби найрізноманітнішого ритму в чудових піснях (з каземату): «Ой одна я, одна», його асонансові рими, чоловічі, жіночі, дикталічні. «Вірш Шевченка значно звучніший, повнозвучніший та «милозвучніший», аніж вірші всіх українських письменників до нього та й по ньому» [8]). І що цього досягли лише нечисленні поети світової поезії. У Шевченковому вірші багаті повторення, евфонія, звуки малюють картину. Він застосував музичні засоби.

Крім цього типу віршів є в нього: деклямаційні, реторичні, патетичні. А «Мова Шевченка не робить враження штучної». Він уживає не тільки народні стилістичні засоби. Наприклад, його баляда руйнує, — як висловлюється Чижевський, — форми клясицизму — має епічні, драматичні, ліричні первні. Шевченко увів нові форми баляди, де головна «дійова особа розповідає про свою долю («Лілея», «Русалка»)». Він має й інші не народні форми, як символізм («Великий льох» — містерія) та віршовані афоризми («В своїй хаті — своя правда»).

Якщо розглянути вимоги щодо визнання когось генієм цито-

ігнорується етнографічні кордони.

Національні меншості в Европі. Національних (мононаціональних) держав у чистому вигляді після І світової війни створити не пощастило. Майже в кожній державі Европи існували «національні меншості». Вони були в державах Европи і до першої світової війни, але тоді це питання вважалося внутрішнім питанням дотичної держави. По війні це питання стало міжнародним, і Ліґа Націй в Женеві переняла на себе їх контролю та охорону. Але термін «національна меншість» прикладався до народів двох радикально відмінних типів: до народів, що живуть в діяспорі (розпилені) і в жодній частині держави не творять більшости населення (напр. жиди) — до таких народів можна застосувати лише культурно-національну автономію; і до народів, що є меншістю в державі, але свою національну територію в тій державі заселюють суцільно — компактною масою і на ній творять більшість населення. До них треба було застосувати якийсь інший термін, напр., «народи-лімітрофи» і дати їм територіяльну автономію, якщо вже не було ніякої можливости приєднати їх до матірнього пня і в той спосіб створити їхню «соборну» національну державу.

Соборність народів і держав. Соборними державами по війні стали Польща та Югославія, до певної міри — і Чехословаччина. Але саме ці держави пізніше сильно дискредитували засаду соборности своєю внутрішньою політикою. Бо поляки-конґресівці (з російської займанщини) почали упосліджувати поляків з інших займанщин («познанчиків», галицьких поляків, «кресових»; Серби — Хорватів; Чехи — Словаків. Досвід показав, що цієї проблеми — «консолідації нації» не можна брати лише механічно. Різна історична доля, а особливо — різні релігійно-церковні передумови й сфери культурних впливів накладають на психологію частини народу глибоку печать, глибокі сліди, і ці різні «культурно-історичні типи» поодиноких частин нації, можна звести до одного національного типу лише поволі, та й то при умові делікатного й тактовного — «консолідаційного» поступовання обох сторін. Ні поляки, ні серби, ні чехи не були належно делікатними й тактовними в своєму «консолідаційному» процесі.

Дня 24 січня 1919 р. проголошена й соборність України; широкі маси українців приняли цей акт радісно й щиро — як завершення традиційних національних стремлінь, як певне моральне зобов'язання. Але ще й нині — по сороках літах — у вільному світі ми зустрічаємо нелогічне й нетактовне підчеркування територіяльних і релігійних різниць. Так само нетактовне як у поляків, сербів, чехів. Це вказує на національно-політичну невиробленість й відсутність державного підходу.

Статистика національних меншостей. Найближче до правди був чеський демолог І. Ауерган (I. Auerhan) в своїй монографії «Мовні меншості в Европі» [72]). Він подає число 60

ваних двох німецьких авторів, то Чижевський спростував закиди на адресу Шевченка. Зрештою, на той час, коли поет жив, зірвання з канонізованими формами віршування було небуденною революцією. А сам факт використання в поезії фолкльору відповідав романтизмові в літературі, а якщо візьмемо до уваги сьогоднішній модернізм у мистецтві з використанням цілком примітивних первнів напівцивілізованих племен чи народів (у малярстві й музиці — Пікассо, Стравінський та ін.), то Шевченко їх випередив на сто років, і то користуванням з фолкльору високомистецького, яким є український. Але якщо до поета-ліріка ставити великі вимоги стосовно сили емоції, то Шевченко під цим поглядом перевершив багатьох геніїв інших народів — глибиною та правдивістю почувань.

Особистість

Особистість або індивідуальність тлумачать по-різному. «Дер ґроссе Брокгавз» пояснює як зрілість, завершеність, продуктивність. Кожна доба в це поняття вкладала інший зміст: християнство утотожнювало особистість з особовою, для доби просвічення — людина з розвиненим мисленням, для Канта — людина, що належить до світу роздумування, вільна від природи, незалежна, підчинена законам власного розуму. Ґете, Шіллер та Гумбольдт вимагали як передумову гармонійне виховання, освіту; наука XIX ст. — єдність почувань, думки і волі, а новітня наука (Шелер, Ясперс, Муньє) — особистість це істота, що веде самостійне, відповідальне життя.

На наш погляд, **особистістю треба уважати того, хто має власний погляд і має відвагу його відстояти.** Очевидно, що моральні властивості потрібно теж узглянднити.

Шевченко підпадає під кожне вгорі окреслення і його треба трактувати, як велику особистість. Якщо взяти нашу формулу (наближена до Кантової), то

міл. (15%) — майже 1/6 населення Европи). Лише зорганізованих у «Конґресах Національних Меншостей» було 40 міл., а, крім них, було ще багато незорганізованих. Зрештою не є важливим ані абсолютне число, ані відсоток. Напр. 1.5% — це невелика кількість, яку статистика звичайно іґнорує як т. зв. «малі числа». Але за цим відсотком у Франції, Еспанії або в Німеччині криються цілі народи: бретонці, баски, лужичани. А вони ж також мають право на своє національне життя та самоозначення.

Клясифікація національних меншостей. Треба клясифікувати національні меншості хоч би на ті три типи, що їх дає О. І. Бочковський: 1) ввесь нарід — меншість перебуває в межах однієї держави (бретонці, лужичани), 2) є поділений між двома чи декількома державами (каталонці, баски, курди) — скрізь на положенню поневоленого народу, або — 3) національна меншість є частиною (відламком) народу-пня, що має свою державу (поляки німці, мадяри). До останнього типу де юре належали й українці, бо існувала формально самостійна Українська Совєтська Республіка, але де факто та республіка була й є тільки знаряддям Москви і її «захист» українських меншостей в Польщі Румунії, Чехословаччині мав зовсім іншу мету, ніж добро цих меншостей. Ми вважали б необхідним додати в кождому типі по два підтипи: А) — меншості в діяспорі та Б) — народи-меншості, що суцільно заселюють свою національну територію — «лімітрофи». Лімітрофами третього типу (відламками пня) були: каталонці та баски у Франції, українці в усіх чотирьох державах, німці — в Судетах, мадяри — в Чехословаччині.

(Продовження буде)

Д-р Л. Винар

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО Й БІЛОРУСЬКОГО ДРУКАРСТВА

ВИЇЗД ФЕДОРОВИЧА ДО ОСТРОГА І ПОВОРОТ ДО ЛЬВОВА.

По видрукуванню цих двох книг, Федорович опинився в доволі скрутному фінансовому положенні. Він не мав чим покрити довгу Сенькові Сідлярові з Підзамча, а тому передав йому в заставу свою друкарню з видрукованими книгами [32]). В міжчасі князь Костянтин Острозький запропонував Федоровичу службу в Дерманськім манастирі,, куди він перейшов у березні 1575-го року [33]). Друкарні кн. Острозького й острозькому періодові життя Федоровича ми присвячуємо окремий розділ нашої праці. По виконанню своєї друкарської праці в Острозі, Федорович повернувся до Львова з наміром відновити друкарство, а також викупити свою заставлену друкарню від жида Ізраїля Якубовича [34]). Проте доля йому не судила вдруге стати львівським друкарем. В

Шевченко є нею пар екселянс (у найвищому вимірі). Та насправді кожний геній є особистістю, але тільки частина особистостей є геніями. На рахунок Шевченкової особистости ще слід записати одну великої ваги властивість: несамовитий вплив на людей, як прояв могутньої, великої душі.

Інтелектуаліст

Це поняття теж не знайшло однозгідности формулювання. «Дер ґросе Брокгавз» під інтелектуалістом розуміє людину, в поступуванні якої домінує розум над почуваннями. Ми не згідні з таким формулюванням, бо це означало б, що ним може бути й простий селянин — бо такі є, а це було б немислимим. На наш погляд, під інтелектуалістом слід розуміти **рівень думання** — високий рівень. Це тісно пов'язане з освітою, але не тотожне — це стосується і знання.

Як ми вже згадували (у розділі «Дядько»), дослідники й взагалі земляки поета, зробили з Шевченка дядька. Щоб бути великим поетом, до цього потрібно великої внутрішньої культури. Поет — це творча лябораторія. Він мусить багато продумати перед тим, ніж напише один вірш. Шевченко скінчив петербурзьку Академію мистецтв, а мистецтво як таке (і поезія) має багато спільного з філософією, вчить думати, і то складнішою методою. Цей дядьківський підхід заперечує і Шевченкова геніяльність, і його малярська академія, і його особистість. Проти провінційного трактування висловився і В. Петров [9]), кажучи, що робили з нього «неука» або «борця» або «жертву». «Ніхто в Шевченкові не хотів бачити натуру «ґетівського» ґатунку». А тим часом він був багатогранною людиною.. Зай-

днях 13 і 14-го грудня (н. ст.) 1983-го року наложено арешт на все рухоме й нерухоме майно Федоровича внаслідок заборгованости [35]). В кілька днів опісля, 6-го (ст. ст.) грудня 1583, Федорович помер у Львсві. Це була велика втрата для усього словянького друкарства.

Розглядаючи широку друкарську діяльність І. Федоровича, приходиться ствердити, що він був найвизначнішим слов'янським друкарем XVI-го століття у Східній Европі. Завдяки йому, в Московщині започатковується друкарська штука, а в Україні та Білорусі він зумів закріпити і розбудувати широку сітку друкарень — тому Федорович займає вийняткове місце в історії слов'янського друкарства.

Напис на намогильній плиті Івана Федоровича в манастирі св. Онуфрія оо. Василіян у Львові. Епітафія «Іоан Феодоровичь Друкарь москвитин которыи своим тщаниемь друкованіе занедбалое обновил. Преставися в Львов року А. Ф. П. Г. декембр 6». «Оупокоенія вскресенія из мертвых чаю» «Друкарь книг предтым невиданых»

По смерти І. Федоровича його друкарня була заборгована на 1500 злотих. На ті часи це була дуже велика сума, за яку, наприклад, можна було купити 300 волів, або значний маєток. В своїм завіщанні Федорович доручив львовянинові Юрієві Рурмистрові опікуватися його родиною і майном. Проте «опікун» відказався сповнити волю покійного, мотивуючи, що син Федоровича — Іван, прозваний Переплетчимався: літературою, ґраверством, малював, рисував, займався скульптурою (про цю його діяльність написав Сергій Жук (скульптор) статтю «Портрет Шевченка в Скульптурі» [10]), археологією, етнографією, археографією, брав участь у розкопках, зарисовував пам'ятники старовини. В. Петров покликається на дослідницю життя поета М. Шаґінян, кажучи, що його знання в час експедиції (на засланні) «безмежно поширилося». Він мав доброго вчителя Бутакова, керівника експедиції, який за проведені досліди одержав почесне членство Берлінського географічного товариства та медаль Лондонського королівського географічного товариства. Це була, на її думку, «школа, яка остаточно сформувала Шевченка». Його малюнки до дослідів були не тільки мистецькими творами (зробив 200 рисунків та шкіців), а й «ілюстрували дослідну працю» [11]). Під час експедиції (по Аралу, що тривала два роки) поет мав високе учене товариство. Її наукові праці були з географії, топографії, метеорології, геології, ботаніки.

Шевченко прекрасно вивчив геологію, прочитав два томи природознавства «Космос» Гумбольдта і його слід розглядати як дослідника, ученого...

Вище сказане йде в цілковитий розріз з вивченням Шевченка публіцистично-культового характеру. У французів до інтелектуалістів, крім філософів, зараховують у першу чергу письменників. Л. Білецький каже, що Шевченко стояв під впливом ідеалістичної філософії, зокрема Шелінґа, і відрізняв світ розуму від світу серця чи віри [12]).

Кожний великий поет посідає високу вроджену інтеліґенцію, достатню, щоб (очевидно, піс-

ком (Iwan Introligator), вже є повнолітнім — отже він передає йому свої повновласті [36]). По багаторазових судових розправах, що про них довідуємося із численних судових документів [37]), все друкарське майно Федоровича було передане львівському переплетчику Мартинові Голубниковичу. Частина друкарського приладдя, як відомо, була в посіданні жида Ізраїля Якубовича, він 4-го грудня 1584 р. подав прохання до суду жидівського кагалу, щоб визнав за ним право власности на друкарню і видрукованих 140 книг Федоровича [38]). Суд

Львівський владика Гедеон Балабан 1569-1607, * 1530 р.

присудив за ним право тай так друкарня Федоровича опинилися в жидівських руках. Знаючи про заміри Якубовича продати друкарню Федоровича в Москву, Львівське Братство церкви Успення вирішило викупити з чужих рук для своїх цілей усе друкарське устаткування і заложити власну друкарню.

ДРУКАРНЯ ЛЬВІВСЬКОГО БРАТСТВА

Визначну ролю в культурному й релігійному житті України XVI і XVII-го століть відіграли церковні братства. Більшість членства братств становило міщанство (ремісники, купці, цехові майстри), як також православна шляхта. Під кінець XVI-го століття і на початку XVII-го українські землі були вкриті мережою братських організацій [39]). На їх плечах лежав важ-

ля здобуття освіти, або й навіть самоосвіти) бути спроможним написати науковий твір.

Революціонер

Енциклопедія під «революціонером» тлумачить таку людину, яка прагне перевороту, нового суспільного ладу. Поети — у протилежність до малярів, інших мистців та науковців — попадають у конфлікт з суспільством, законом, державою, а іноді й людством, природою, та надприродними силами. Вони не терплять насилля ні над собою, ні над іншими людьми. Чуйні на людське горе, оборонці правди, стають у нерівній боротьбі трагічними постатями. Такими були Данте, Гайне, Байрон, Петефі, Міцкевіч. А тому, що поети-генії є великими рискантами, не рахуючись навіть з наслідками, як про це вже було сказане в розділі про геніїв, конфлікти поглиблюються.

Революціонер бореться не за себе (хоча і те до певної міри), а за інших. Шевченко належить до найбільших революціонерів світу, згадати тільки його поеми: «Розрита могила», «Сон» (в якому устами гетьмана Павла Полуботка назвав царя «Людоїде, змію!»), «Кавказ», вірші «Заповіт» або й «Гамалія» (де говорить, що соромно буде і на Страшний суд прийти в кайданах, та інші твори, що висловлюють велику цивільну відвагу, страшний вогонь ненависти до гнобителів українського народу та велику духову силу вислову.)

Одначе большевики його профанують, твердячи, що він засуджував лише клясового ворога, а не національного, Москву, і що вони здійснили його «Заповіт». Він, як революціонер відстоював гідність людини, за що потерпів, бо конфлікт позбавив його здоров'я і життя. Тут треба мати на увазі і його творчість і приналежність до тайного товариства.

Гуманіст

Гуманістом треба вважати таку людину, яка любить понад усе іншу людину ,ближнього (як це прийнято в християнському вченні), виявляє цю любов ділом і готова відповідати за наслідки. Це велика честь бути власником такого окреслення. Це честь для нації, що найбільший геній її духа втілився в особі найбільшого поета і борця проти зла. Шевченко в світовій літературі явище безпрецедентне. Якщо Данте малював картину потойбічного пекла, то Шевченко змалював — поцейбічного. Безмірна любов своєї батьківщини така глибока, що ладен за неї занапастити і свою душу, могла зродитися тільки на християнському ґрунті, з глибокими моральними первнями душі українського народу. Усі герої Шевченкових творів це борці зі злом. Ідеї його творів це гуманізм у найширшому розумінні слова, це боротьба проти зла. Якщо до Шевченка примінити засаду, що **«в кожному є стільки людини, скільки є в ньому наснаги боротися із злом»** (засада автора цієї статті, яка колись мусить бути визнана всіми народами, якщо зло категорично має бути засуджене), то Шевченка це стосується найвищою мірою.

кий тягар боротьби з латинізацією і польонізацією нашої культури, як також уся культурно-освітня діяльність. Найстаршою українською братською організацією було Львівське Братство при церкві Успення Пресвятої Богородиці, якого початок відноситься до середини XV-го століття [40]). Львівське Братство своєю освітньою і видавничою діяльністю здобуло собі славу одного з найважливіших культурних осередків України. Заложення друкарні, а в слід за цим Братської школи (1586) відіграло дуже важливу ролю в культурно-політичному й релігійному житті України. Як ми вже згадували, друкарня Федоровича опинилася в жидівських руках. Її власник Ізраїль Якубович заміряв продати друкарню московським купцям, що саме тоді перебували у Львові. Про це свідчить окружне посланіє єпископа Гедеона Балабана від 8-го листопада 1585 року; в нім читаємо про старання братства і єпископа викупити друкарню з чужих рук і оснувати свою власну. Він писав: «за волею божие… никоторых часов, недавно прошлых, устроилося было писмо друкарское через Ивана Москвитина ,друкаря памяти добре годного... Той Иван друкар... впадши в болезнь ко сомерти, и ку тои потребе своеи варстаты усе зо всеми належачими штуками заставил в згиненое имя до жидов в суме не малои, в полторы тысячи золотых, щого тыж и долги своя платил. И по скончании живота его знашлися таковые купчикове, хотевши оные усе матрецы и приправы друкарские купити, а до московское земле вывезти. Ино я... хотяи же не маючи на то доходов... купили есмо тые все приправы друкарские, до друкарне належачие, за дружю суму, яко и заведены были, за полторы тисячи золотых всполокь с паны мещаны лвовскими, которые тые инструмента все сторговавши у жида, взялисмо их до рук своих в скарбницу церковную, давши на себе запис жидови з великим варованям тые полторы тисячи золотых дати на часы певные» [41]).

(Продовження буде)

(Примітки і пояснення в слідуючому числі).

Кілька влучних думок висловив О. Грицай статті «Століття слова». Між ними, напр., те, що у Шевченка головним була ідея, що в нього мистецтво як засіб національної самобутности та самооборони, і що нема, може, поета в світі, для якого трагізм життя довкола нього був би таким виключним мотивом, як для нього «Його два-три слова мають в собі більше патріотизму, як всі наші вічеві тиради», і що він краще вдаряє в струну Прометея, ніж Шелі або Ґете — бо для них біль був тільки сюжетом, темою, мотивом — для Шевченка дійсністю його душі. Для ілюстрації наведемо одну строфу:

Чи буде суд? Чи буде кара
Царям, царятам на землі?
Чи буде правда між людьми?
Повинна буть, бо сонце стане
І осквернену землю спалить.

Пророк

Пророком називають людину, яка могутньою картиною духової візії провіщає межову подію в долі народу або людства. Дуже часто цим епітетом українці наділюють Шевченка. Ніхто з дослідників-шевченкознавців не з'ясував ґрунтовно цього питання і проф. Зайцев, на запит, що він розуміє під окресленням «Шевченко пророк», дав виминаючу відповідь. В. Петров у цитованій праці каже, що Драгоманов повставав «проти культу «Апостола й пророка Божого Тараса». Шевченкове пророцтво стосувалося запанування правди («Встане правда, встане воля») та волі українського народу. Л. Білецький цитує П. Куліша, гово-

ричи про кирило-методіївських братчиків і ролю в організації Шевченка: «Спів цей (поезії — прим. Г. Л.) був для неї воістину гуком воскресної труби Арханґела». Зрозуміло, що це діялося тоді, коли здавалося, що всякі надії на збереження самобутности українського народу, не мають підстави ніякої. А далі він додає: «Коли говорено колинебудь поправді, що серце ожило, що очі загорілись, що над чолом у чоловіка засвітився полум'яний язик (як у апостолів підчас зійстя на них Св. Духа у виді полум'яних язиків — Л .Б.), то це було тоді в Києві» [13]). На Шевченка дивилися, — продовжує далі, — «як на якийсь світильник».

Л. Білецький каже, що в Шевченка було почуття духової вищости, покликання Богом закликати до свободи. Його твори — молитви, і плачі, і протести. Малим Шевченко читав Мінеї — про життя святих та їх героїчну боротьбу із злом. Білецький має рацію, доказуючи, що Шевченко був глибоко віруючою людиною і що та віра зросла на релігійній основі, бо такий великий гуманізм, любов ближнього і таке, космічних вимірів, засудження зла можливе, мабуть, тільки на християнських засадах. Із заслання писав поет до княжни В. Репніної про безнадійність своєї ситуації, що «тільки одна християнська філософія спроможна боротись із нею». Він перечитував Томи Кемпійського «Наслідування Христа». Він підкреслював, що його доля гірша від долі Данте.

Зовнішність

Немає сумніву, що обличчя є дзеркалом душі для тих, які вміють його читати. Але й одяг людини належить до її особи, до її «я». Багато земляків Шевченка мають застереження до його фотографії у кожусі та шапці. Таке ставлення треба записати на рахунок почуття меншевартости, пристосованости під кожним поглядом і мавпування всього чужого, та нехтування усього відмінного, що своє. Тобто брак національної особистости. Мудро висловився при одній стрічі скульптор Григор Крук, запитавши автора цієї статті з приводу наміру одного маляра намалювати портрет поета в кожусі й шапці: «Яка ваша думка?» На завваґу: «Не зле, але мені подобається більше інший» — відповів: «А чому не соромився Ґанді, напівголий, з козою, йти до парляменту?». С. Жук на питання: «Яким має бути канонізований портрет? В кожусі й шапці, чи в европейському вбранні? — відповів: «Коли виходити з погляду самобутности, ориґінальности, то Шевченко безперечно має право і на Олімпі сидіти в кожусі» [14]).

Шевченко, до речі, одягався різно: коли треба у фрак, а іншим разом в українську сорочку, шапку і кожух. Ґеній є індивідуальністю і ориґіналом, і його вартість не тільки в інакших поглядах, а й у відмінній поведінці та у своєрідній зовнішності. Саме тим він для нас дорогий.

Поет і українське суспільство

Шевченко — це вислів душі народу. Це те найсуттєвіше, що український народ мав сказати світові. А він сказав: не роби того іншому, що тобі немиле. Воно висловлене з великим болем і глибинним бунтом душі. Це не ствердження, а революційний заклик поставити великого злочинця перед найвищим трибуналом — і цьогосвітним і потойбічним. Шевченко — це духова перевага українського народу над Заходом і над північним сусідом. Чим він є для українців ? Одним з небагатьох стовпів, на яких сперта національна будівля. Його несамовита, якихось космічних розмірів любов до України, бо й до Бога його шлях вів через Україну. В той час народ потребував саме такого типу поета, сьогодні потребує іншого.

Шевченко зробив для українського народу дуже багато, він крім іншого, є основоположником української літературної мови. А що зробили українці для Шевченка? Крім пам'ятників, могил, музеїв, імпрез та вивчення його життя — майже нічого.

Українці його значення відчули, ґлорифікували, майже канонізуючи, але вшанування його має провінційний характер, монотонний, докучливий. Не вільно висловити ніякої критичної думки щодо цього питання. Здавалося б, що той безмежний пієтет до поета ущасливлює кожного українського поета, однак дійсність це все заперечує. Шевченка викупили з кріпацтва москалі за 2500 рублів. Чому ж його не викупили українці? Здається, що любов генія та інших видатних людей, починається щойно по смерті.. На це є дуже багато доказів.

Висновки та пропозиції

Шевченко для українців — геній, для Заходу — для послідовників — найбільший український поет, для решти — невідомий.. Артур Лутер [15]) каже: «пристрасний борець за свободу», і один з найбільш повних сил політичних поетів світової літератури». Вільгельм Леттенбауер [16]) висловлюється, що Шевченко пристрасно вів «бій за здійснення людських прав». Дм. Чижевський [17]) в англомовній праці зазначає, що Шевченко орієнтувався на фолкльор, але писав і «байроністичні поеми

теж добре». Але з цих чужомовних згадок чи праць читач малощо довідується про духову велич Шевченка, ані про його геніяльність.

Чому Шевченко мало відомий на Заході? Чому його ім'я немає на міжнародних наукових конференціях? — Брак знання української мови у чужинців, незацікавлення українською культурою, брак своєї держави, яка його пропагувала б, та нездарність нашої пропозиції. Треба його представити чужинцям під таким аспектом, щоб до них промовило. Проблему Шевченка треба поставити в глобальній площині, як загальнолюдське явище. Але цього не виконають запроєктовані два пам'ятники (у Вашинґтоні та Вінніпезі), що мали б коштувати $ 300 тис. (А якби Шевченко жив на еміґрації, не зібрали б на його прожиття навіть 300 долярів). У місті є різні пам'ятники (може бути пам'ятник комунебудь) й мало хто звертає на них увагу. Така «культурна політика» у стилі вуличної демонстрації, що вже нарешті переконала всіх про свій убогий ефект.

МИ ПРОПОНУЄМО: дати комусь стипендію на два роки у висоті 3000 долярів для написання ґрунтовної серйозної праці для західніх інтелектуалістів на тему «Гуманізм Шевченка». Така проблема цілковито на часі, коли проходять переломові процеси на кольорових континентах і коли відбувається переоцінка етичних, мистецьких та всяких інших вартостей. Якщо цієї праці не буде, то пам'ятники у Вінніпезі та Вашінґтоні будуть векслями без покриття.

КОМУ ДОРУЧИТИ таке завдання? Це мусіла б бути людина, що вже має стаж в етичній проблематиці, не суттєве чи має друковані або невидані праці з цієї проблематики; людина, що має свій погляд на ці питання, яка має що сказати, має своє становище стосовно моральних проблем, бо інакше твір буде вислідом солідної канцелярійщини і не вийде поза межі пересічности. Праця мусіла б бути написана з філософічного штандпункту. Так, як Шевченко є одиноким з поетів у цій площині, так і насвітлення повинно бути аналогічним і адекватним. Праця повинна бути відображенням української духовости та висловом українського становища до питань етики. Повинна показати світові за посередництвом Шевченка українську правду. Вона мала б представити Шевченка Заходові і відчинити двері для його «Кобзаря».

Пора взяти розвід з просвітянськими критеріями («мужицький поет», «пташка, що співає», «чудо» тощо, взятися за дослідження його світогляду, якого бояться, як джунґлі, геніяльности та гуманізму. Тоді ми його оцінюватимемо розумом, а не тільки серцем і такій оцінці промостимо шлях у чужинців. Її треба видати в чужій мовій до 150-річчя з дня народження Шевченка.

***

Кілька розділів нашої статті це тільки проєкція шевченкознавства і рівночасно пропозиція, як автор уявляє собі студію про Шевченка, з якою можна б його представити Заходові. У Києві частинно могли б виконати це завдання, але вони зважитися на це не можуть (а якщо б і зважилися, то тлумачення було б найбільшою моральною кривдою для поета), бо це означало б **шукання духового орієнтира для України** — а вона має вже його готового: Москва — російська культура та програма партії.

---

[1]) Леонід Білецький. Віруючий Шевченко. УВАН. Вінніпеґ, 1949, стор. 30.

[2]) Віктор Петров. Провідні етапи розвитку сучасного шевченкознавства. УВАН. 1946, стор. 3.

[3]) Karl M. Brischar. Das Genie. Ein Versuch, Leipzig 1914. Verlag M. Spohr, s. 3.

[4]) Dr. Karl August Gerhardi. Das Wesen des Genies. Leipzig 1907, s. 149.

[5]) Der grosse Brockhaus. Wiesbaden 1954.

[6]) Дмитро Чижевський. Історія української літератури. Від почаків до доби реалізму. УВАН та НТШ. Нью-Йорк, 1956, стор. 425.

[7]) Там же.

[8]) Там же, стор. 429.

[9]) В. Петров. Провідні етапи розвитку сучасного шевченкознавства, стор. 28.

[10]) Шевченко та його доба. Збірник 1. Праці шевченківської конференції 1946 року. Авґсбурґ 1947. УВАН. Стор. 11.

[11]) В. Петров. Провідні етапи..., стор. 31.

[12]) Л. Білецький. Віруючий Шевченко, стор. 12.

[13]) Там же.

[14]) Шевченко та його доба. Портрет Т. Шевченка в скульптурі. Стор. 4.

[15]) Arthur Luther. Geshichte des Russischen Literatur. Leipzig 1924. Bibliographische Institut s. 252.

[16]) Wilhelm Luttenbauer. Russische Literaturgeschi-

chte. II. 1958. O. Harrassowitz, Wiesbaden, s. 162.

[17]) Dm. Cyzevsky. Survey of Slavic civilization. Vol. I. Outline of Comparative Slavic Literatures. American Academy of Arts and Science, Boston, Massachusetts. 1952, p. 103.

Крім того використано з журналу «Ілюстрована Україна», чч. 5-6, Львів, 1914 статтю Остапа Грицая «Столітнє слово» (1814-1914) та передмову до «Кобзаря» М .Рильського, видання 1938 р. у Києві. В-во «Державне видавництво художньої літератури», як і сам «Кобзар». А теж і працю Павла Зайцева «Життя Тараса Шевченка», Нью-Йорк — Париж — Мюнхен, 1955. НТШ. Стор. 400.

Д-р. Юліян Вассиян

ПСИХОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ ДОБИ

Сучасність пересичена оголюванням людської природи і показуванням її елементарних рис, спільних з усіма формами зоологічного світу. Людину шукають сьогодні в пралісній гущі життя і відкривають її в подобі найбільш первісних прикмет її душі. Якась пасія жене сьогодні людей від традиційних форм погляду до простоти життя інстинктами, генами, пристрастями. Нічого так не насолоджує і не заспокоює афірмативного голоду (це окремий рід душевної потреби: потверджувати щось і тим шляхом відчувати скріплення власного буття), як валення старих святощів і ставлення на руїнах храмів нової релігії. Не можна не добачити, як жадібно кидається нова людина на гасла нової віри, як беззастережно віддається вона новим пророкам з тілом і душею, як голодна вона святотатських учинків на сакральних цінноцах минулого. Є немала доля мести, погорди й цинізму в її відношенні до старої віри і здається, що це наслідок розчарування і невдач у правдах, що їх голошено, як всевладні. Світогляд лібералізму, демократизму, парляментаризму скомпромітований у засаді, бо виявився **життєво** неоправданий. За велика була розбіжність поміж теорією засад і дійсністю життя, що й розкрилось як прірва завдяки діланню війни і революцій, які здерли з людини **світоглядову маску і показали її дійсне обличчя.** Якби не було, кріза сучасности це в першій мірі крутий зворот рефлексії, що усвідомила собі свої дійсні риси, довго й дбайливо закривані ідеально стилізованим портретом культурної душі. Не диво, що психологічні супровідні підтони[1]/ цього радикального звороту бринять дисонантними вибухами погорди, злоби, ненависти, бо відкрити на місці традиційних духових святощів паралітичну машкару перфідного обману не належить до відкрить, підлесних для почуття людської гідности. XX століття мститься на свойому попередникові, як на авторові сучасности, підмінованої в корінні і затроєної на поверхні заразою морального паралічу, розкладу органічних сил і захитання найважніших конструктивних засад культурного життя нашої доби. Тому реакція — в силу контрасту — сягає до самої глибини і добирається до **голої істоти людини** без історично - позитивістичної умовности, щоб забезпечитися перед можливими трюками розумової дресури, рутини й тактичної гнучкости. Зрозуміло, що скиптр суддейських присудів віддано **інстинктові,** тій найбільш первісній і тому непомильній силі. Бо кожна глибока переміна спирається на тим дальші часово верстви історії, що основніше вона порушує в'язання духового й суспільного життя сучасности. [2]) Інстинктовно звертається людина до своїх найтриваліших основ, до **органічних сил природи,** щоб на тій певній і здоровій основі будувати твір свого життя.

Сучасний зоологізм у цілій своїй вродливості й зрадливості—з кожного погляду строго мотивований достатньою основою історичного ставання. На катастрофальні висновки раціоналістично-демократичного світогляду реаґує життя не філософічною теорією волюнтаризму, але в найвищій мірі нетерпимою новою релігією чину, культом протилежних розумові сил, бакхічним зривом елементарних інстинктів, свавільних і жорстоких. **Скрайність** нашої доби не є **довільним** явищем, що виникло зо свідомої волі впливових людей, які могли б також і в іншій формі покерувати рухом духових сил життя. Ні! Боготворений сьогодні культ сили, дитирамбічні співи на честь волі, пеани лицарському духові та зусильне вижидання героя-вождя, що станув би в осередку загальної пошани, уваги й послуху, що на місці повалених божків поставив би таблицю догм нової віри—це знак часу і крик туги за особовою **величчю живої людини** (і протест проти сучасної «паперової» цивілізації) замість абстрактної аморфности анонімних, безособових вартостей. Двадцятий вік привертає людині її безпосереднє значення і тим бурить психологічний фетишизм, віру в самостійну спасенну

ролю засад і речей. **Жива людина—**на місці принципів і програм! Звідсіль антропологізм, висунений брутально наперед, проповідуваний варварськими жестами автократичних посягань наших днів. **Влада як форма вияву володарських інстинктів** — ця начальна засада доби, зриває фіґовий листок з народоправної встидливости і проголошує голосно принцип суворого ієрархізму функцій, обов'язків і прав, примат ідеї перед інтересом і першенство **особи** перед засадами й речами.

А проте самовладна сучасність не йде на рівняння та примітивний тип людини. **Пуританістичні практики авторитарних рухів** є могутнім документом їх внутрішнього максималізму, що ставить одиниці вимогу особисто якісного розвитку і наявних доказів осягу бажаного морального рівня. Давніша «діялектична справність»[3] і **знання** заступлені вимогами чеснот характеру, що маються в крові, а не здобуваються механічно. **Якісна вартість цілої людини,** підметна роля в житті—такі гасла висуває наш вік. Вгляд в життя, творення його форм, провірна функція над його процесами—зарисовують контури радикальної зміни в техніці й організації збірного життя спільноти. Зміняється ґрунтовно роля одиниці та її відношення до загалу. Гряде доба цезаристичних постатей, вождів-проводирів, що мають під своїми наказами армії фанатично відданих вояків-виконавців. У всіх рухах нашого часу вибивається на перший плян **моральний** момент. Відродження української нації мусить бути формою нової релігії, бо релігійної глибини потребує таке занедбане, здеправоване і в розвитку насильно стримане життя, як наше.

---

[2] Закон революційних змін. (Ю. В.)
[1] Begleitende psychologische untertœne. (Ю.В.)
[2] Dialektische Fertigkeit. (Ю.В.)

Д-р Петро СТЕРЧО

МАСАРИК І КАРПАТСЬКА УКРАЇНА

(Доповідь виголошена на науковій конференції НТШ в Клівленді, дня 14 травня 1960 р.)

У 110-ту річницю народження Томи Ґ. Масарика поштовий уряд Злучених держав видав два спеціяльні поштові значки серії «чемпіонів свободи» й пустив їх у розпродаж дня 7. березня 1960. Подібним значком у попередньому році шановано мадярського революційно-визвольного провідника Лайоша Кошута. Обидва вони мали деяке відношення до політичного положення в Карпатській Україні. Як відомо, організації, які звернулися з проханням відзначити в подібний спосіб Тараса Шевченка в 100-ту річницю його смерти, одержали від відповідальних чинників ЗДА відмовну відповідь.

Яке відношення мав Тома Масарик до Карпатської України? Це основне питання, на яке намагатимемося відповісти в цій доповіді. Тома Масарик відомий широко в західньому світі, як великий гуманіст, провідник чеського визвольного руху в часі першої світової війни, професор філософії реалістичного напрямку, а зокрема як президент-визвольник Чехо-Словаччини. Відомо ж, що в часі поміж двома світовими війнами Карпатська Україна входила в склад Чехо-Словацької Республіки, і то передовсім завдяки заходам Томи Масарика.

За втертим звичаєм, ще й тепер здибуємо в різних публікаціях вислови про «добровільне» прилучення Закарпаття до Чехо-Словаччини в 1919 р. Не рідко знаходимо й твердження, що карпатські українці жили в рямках ЧСР дуже добре та, що, мовляв, обставини на Закарпатті погіршали щойно по смерти Масарика, тобто за президентури Д-ра Едварда Бенеша. Вірю, що наведені нижче факти з діяльности Масарика кинуть жмут світла на його відношення до України, а Карпатської України зокрема.

I

Хоч сам Тома Ґ.Масарик був відомий у часі своєї президентури, як людина західньо-европейської орієнтації, від понад сотні років у чеському народі закорінилося було глибоке москвофільство. Боротьба проти австрійської опресії кинула чеських провідників у духові обійми найгіршому в тогочасній Европі тиранові—царській автократичній Росії. Не дивлячися на існування кріпацтва та поневолення росіянами інших слов'янських народів, зокрема українців, білорусинів і поляків, чеський панславіст Вацлав Ганка запросив до участи у Слов'янському Конґресі в Празі, що відбувся в 1848 р., не тільки представників слов'янських народів, поневолених австріяками та мадярами, але й визначних осіб культурного й наукового життя Росії, як напр .І. І. Срезневського, Михайла П. Поґодіна, О. М. Бодянського, Ґріґоровича, а навіть князя С. С. Уварова, міністра освіти російської імперії. Одначе лише анархіст

Михайло Бакунін дозволив собі прийняти запрошення.

На цьому конґресі Бакунін остерігав під-австро-угорських слов'ян, що крім поневолення вони не можуть очікувати нічого від російського режиму. Не зважаючи на це, москвофільство серед чехів, словаків, а зокрема сербів кріпшало. Коли ж відтак самі російські панславісти, Іван С. Аксаков, Володимир Ламанський, Ніль А. Попов і ін., на службі імперії, зорганізували Пан-Славістичний Конґрес у Москві в 1867 р., то чеські пан-славістичні москвофіли відгукнулися найчисельніше з-поміж усіх слов'ян. Із поміж шістдесять-трьох учасників з території Австро-Угорщини чехи вислали 27, серби—16, горвати—10, словаки й словінці по три, а українців було чотири. 1/ Рівно ж, чеський історик, Франтішек Палацький, був найбільш активним і фактичним речником цілої групи підчас всяких публичних виступів, як от на авдієнції у царя Александра II, він же ж і атакував поляків за неучасть у Конґресі і.т.п.

Самі ж москалі вірно реалізували заповіт Петра I,2/ який побідою під Полтавою в 1709 р. промостив собі шлях експанзії не тільки на південь до Чорного Моря, але й у Західню Европу. Під покришкою пан-славізму та оборони православ'я, москалі стали реалізувати свою програму підбою Константинополя та Балкану. Російський панславіст, Микола Данилевський, у своїй праці п.н. **«Росія і Европа»**, в 1869 р. опрацював подрібний плян російського імперіялізму, що його він закрив терміном федерація. Згідно з плянами Данилевського вже тоді московський цар мав володіти над 125 мільйонами підданих, з яких 82 мільйони мали належати безпосередньо до російської держави. Згідно з тим пляном, Галичина, Карпатська Україна, Буковина й Басарабія та Добруджа мали бути включені як інтеґральні частини Росії. 3/ Чесько-моравсько-словацька васальна держава мала бути одним із членів російської династії.

Зараз же по Московському Слов'янському Конґресі, 1887 р., посилено діяльність т.зв. Слов'янських Допомогових Комітетів, яких сіткою покрилася вся територія імперії. Ці комітети були підтримувані офіційними колами імперії і мали за завдання допомагати студентам і молодим ученим слов'янських народів зпоза кордонів імперії. Шляхом цих комітетів посипалися щедро рублі й на територію Карпатської України, зокрема для ширення православія. 4/ Прага, очевидно, також не була занедбана.

Росія вступила в першу світову війну під гаслом визволення слов'ян з під австро-угорського ярма. В тому ж часі, як пише Т. Ґ. Масарик, «наша (чеська) публична опінія була безкритичню про-російська, бо ми очікували, що росіяне та їх козаки визволять нас.» [5] У дискусії з Д-ром Шайнером, головою чеських соколів, Масарик погодився, що член російської династії «був би найпопулярнішим кандидатом на чеський трон» [6] і чехи повинні це взяти під увагу. Правдоподібний кандидат на чеський престіл, архикнязь Микола, видав спеціяльний маніфест до чеського народу вже 15 серпня 1914, а «Русское Слово» з дати 20. вересня 1914, коментуючи маніфест і розподіл Австро-Угорщини після воєнної побіди, ствердило, що «на шляху створення незалежної чеської держави виринає питання її доступу до моря, питання, що його не можна розв'язати в етнографічних чи навіть історичних кордонах чеського народу,» Отже, симпатії були взаємні, що найменше так виглядає, бо тут виразно натякається на включення до майбутньої чеської держави не-чеських територій.

Згідно з московсько-чеськими плянами, нова чеська держава мала безпосередньо сусідити з російською імперією. Західньо-Українські Землі, а зокрема Карпати, мали надзвичайно важливе стратеґічне значення для царсько-російського імперіялізму. Опанувавши Карпатську Україну, москалі могли стати твердо в Середущій Европі і просуватися далі до Сербії та Чорногори й опанувати Балкани.

Московський міністр закордонних справ, Сазонов, зараз же по вибуху війни розпочав дипломатичну акцію для реалізації своїх імперіялістичних цілей. Вже 7. серпня 1914 вислав через свого амбасадора в Парижі, Ізвольського, текст проєкту умови з Румунією відносно розбору між ними немадярських територій, які були під безпосередньою зверхністю Мадярщини [7]). В жовтні Тома Масарик відбув таємну конференцію з англійським ученим і дорадником уряду, Робертом В. Сетон-Ватсоном, у Ротердамі, підчас якої впродовж двох днів вони дискутували справу майбутньої перебудови Середущої Европи. На підставі інформацій Масарика, Сетон-Ватсон виготовив був меморандум, який передано урядам Англії, Франції та Росії. Проф. Віноградов з Оксфордського університету особисто завіз цей меморандум до Петербурґа. В цьому документі Масарика й Сетона-Ватсона запропонувано включити Галичину й Закарпаття, включно з Ужгородом, Мукачевом і Мармарошським Сиготом, до Росії.[8]

На основі таємних переговорів поміж московським амбасадором в Букарешті, Поклевським-Козеллем, і представником румунського уряду, Братіяну, царський уряд одержав згоду Румунії (з дня 1. травня 1915) про включення Карпатської України до російської імперії, при чому московський міністер закордонних справ Сазонов погодився 10. липня 1915 р. відступити Румунії карпато-українську територію на південь і на схід від Тиси (румунам ішлося про Мармарошський Сигіт). [9] Цю згоду зроблено в порозумінні з Францією та Англією.

Цікаво, що в міжчасі Т. Ґ. Масарик змінив свою думку і вже 15. квітня 1915 р. подав меморандум до уряду Великої Британії, домагаючися включити Карпатську Україну в пляновану ним Чехо-Словаччину, не дивлячися на те, що раніше задумував він організувати чехословацьку державу тільки з територій Чеського Королівства та Словаччини, з додатком територій лужицьких сербів і коридору поміж Мадярщиною та Австрією, що лучив би Чехо-Словаччину з Югославією. [10] Отже, територія Карпатської України стала предметом міжнародного торгу зразу на початку війни.

Тома Ґ. Масарик намагався також переконати російських політиків і з'єднати їх до своїх плянів. Російський уряд одначе не резиґнував із Карпатської України. Революція в Росії змінила уклад сил на сході Европи, але і в тій ситуації Масарик не гаяв часу. Він поспішив до Києва і став переговорювати з Центральною Радою у справі Закарпаття. На цьому місці цікаво відмітити, що Масарик твердить немов би то «українські провідники» підчас розмов з ним на тему майбутньої долі українських земель не виявили ніякого спротиву проти включення Карпатської України до майбутньої Чехо-Словаччини[11]. Масарик не називає нікого по імени з членів «українських провідників», а тому можна ставити під знак запитання це його твердження. Відомо ж бо з документів паризької мирової конференції, що уряд Української Народної Республіки рішуче відкинув пляни Масарика і доручив своєму представникові на мировій конференції, Сидоренкові, рішуче обстоювати право України на українське Закарпаття, що Сидоренко і зробив. До речі, інтервенція Сидоренка вплинула на приспішення про-чеського рішення справи Закарпаття паризькою конференцією[12]/.

Варта на цьому місці також відмітити, що Тома Масарик, перебуваючи в Києві саме в часі проголошення самостійности Української Народної Республіки, негайно поспішив повідомити уряд України,що ані він, як провідник чеського визвольного руху, ані йому підпорядковані чеські військові леґії, що перебували на території України, самостійности України не визнають. Коли ж Муравйов надсував вкінці січня 1918 р. із своїми большевицькими полчищами на Київ, Масарик виїхав з Києва йому назустріч і підписав з ним умову про «озброєну невтральність» чеських леґіонів на території України. Українцям заявив він недвозначно, що чеські леґіонери присягали вірність російській державі, а не українській, тому-то коли змінилася система правління в Росії, вони залишаються льояльними новому большевицькому урядові Росії[13].

Для Масарика Росія залишилася Росією, а революція лише змінила її режим. По дорозі через Сибір до Злучених Держав Америки, Масарик зупинився в Токіо, Японія,де, як очевидець, інформував британського та американського амбасадорів, сер Конинґгама Ґріна та Р С. Морриса, про ситуацію на розвалинах царської імперії. Перебуваючи в Токіо, дня 10. квітня 1918 р., виготовив він довірочне звідомлення для Президента ЗДА, Вудрова Вилсона, в першій точці якого радить аліянтам негайно визнати де-факто большевицький режим у Росії. У шостій точці цього звідомлення він каже

«Всі малі народи Східньої Европи (фінці, поляки, естонці, латиші, литовці, чехи й словаки, та румуни) потребують сильну Росію, якщо не мають вони стати на ласку німців і австріяків. Аліянти мусять підтримувати Росію за всяку ціну і всіми можливими засобами» [14]

Отже не дивлячися на большевицький терор, який саме розгорювався і, до речі, про який Масарик зовсім не згадує у меморандумі, він вважає конечним підтримувати сильну большевицьку Росію.

Якщо ідеться про Україну, то Масарик висловлює думку, що автономія України в рямцях російської імперії—навіть большевицької —вповні вистарчала б. Самостійна ж Україна «стане австрійською або німецькою провінцією.» Із точки ч. 7 цього меморандуму можна сміло виводити поширену відтак думку про Україну як німецько- австрійську інтриґу. Не диво, що Вудров Вилсон так старанно обсто-

ював неподільність російської імперії, що виразно ішло в розріз із основним принципом права до самовизначення народів. [15] Отже так Масарик як Вилсон і Клемансо примінювали дві окремі мірки справедливости у відношенні поневолених народів Москвою та Австро-Угорщиною. Це подвійне поняття справедливости застосовував відтак Масарик аж до кінця свойого життя у відношенні до карпатських українців і словаків в рямках Чехо-Словаччини.

(Продовження буде)

Юрій Артюшенко

З ДУХОМ ШЕВЧЕНКА

Та й сон же сон, напричуд дивний
Мені приснився...

Т. Шевченко

Напередодні сторіччя смерти нашого Великого Пророка — Тараса Шевченка, я прокинувся ранком з якимсь підсвідомим враженням і з сльозами в очах.

— Блукав я уві сні по Україні, слідами Шевченка і тими шляхами, якими я пройшов.

Уявлене і давно пережите, переплітаючись, створили в моєму сні незатертий та дорогий моєму серцю образ. Усвідомлюючи цей образ ідеї, я все більш і більш пізнавав дальший його відбиток і у складній реальній сьогоднішній дійсності. В всеукраїнській синтезі думок та чинів, до якої всі ми так прагнемо.

Сльози котились по обличчю, я думав про Шевченка:

Поки живе надія в хаті,
Нехай живе, не виганяй,
Нехай пустку нетоплену
Іноді нагріє.
І потечуть з очей старих
Сльози молодії,
Серце одпочине
І полине із чужини
На свою країну...

І знову, я стою у Києві на Подолі...

Давні, давні часи... Навколо тиша... Лише пожовкла на пісках і де-не-де ще зелена трава дивно шелестить, до мене промовляє...

Стою й вслухаюся в цей таємний шепіт трави, що вкриває вже від віків українську землю. Вона була свідком усіх великих подвигів українського народу, в яких його сини, надхнені посвятою рідній землі, зрошували її своєю та ворожою кров'ю.

Усім єством я відчував, що трава до мене промовляє мовою тисячоліть... Мову цю може розуміли мої предки, що були тут десь поблизу — між горбами, у землянках, захованих у буйних травах...

У сні промайнуло кілька, таких як Трипільська, культурних діб, та кілька славних державницьких періодів, що перебігали тут — над Подолом і Києвом.

І згадав слова Тараса:

У Києві на Подолі
Було колись... і ніколи
Не вернеться, що діялось,
Не вернеться сподіване,
Не вернеться... А я брате,
Таки буду сподіватись,
Таки буду виглядати,
Жалю серцю завдавати.

....

Свята брама одчинилась,
Козака впустила.

І по волі його з того світу, ось я стою в відкритих дверях Межигірського Спаса, в якім старі запорожці доживали свого віку. Цей козачий манастир, старий свідок слави України, вже від XII століття пишався внутрішньою красою і зовнішньою моральною силою, що її світ так подивляв. У дверях зі мною товпилися ще прочани. В церкві світилося, але Служба Божа чомусь не правилась — ні ченців, ні духовенства...

І чую хтось:

Заплакала Матір Божа
Сльозами святими.

І зникло все. І хто сказав? Не знаю.

Але ці слова Шевченка горять в душі, і я мандрую з Києва. Вимірюю ногами здовж і поперек всю Україну, шукаючи слідів Поета, що сказав оці слова. В якімсь селі знайшов одного з його друзів, який схарактеризував нашого Пророка його ж словами:

Неначе праведних дітей
Господь, люб'я своїх людей,
Послав на землю їм пророка —
Свою любов благовістить,
Святому розуму учить...

Хто він цей друг Шевченка, — я не знаю. Він мав зі сорок літ, якщо не більше. Білявий, круглолиций, без вусів і бороди, був у сірому літньому одязі. Він став мені провідником по селах, які відвідував у 1860 році Тарас Шевченко. Говорили ми з ним багато і про все, але з розмов все з пам'яти зникло. Під час мандрувань, десь до нас приєднався юнак із Закарпаття, що з Києва вертався додому. Отак у

трьох мандруючи, ми розійшлись. Я з юнаком в один бік, а він у другий. Відходячи, сказав: **«Запам'ятайте і всім скажіть: час такий, що треба діяти чим швидше і разом!»,** до цього додаючи ще якісь слова Шевченка, а які, — не можу пригадати.

Я все ще в мандрах і опинився на Закарпатті. Шукаю знайомі хати та знайомих хлопців. Тут у гурті друзів чую, як юнак — мій співмандрівець — оповідає про події в 1917-20 роках на Наддніпрянщині. Він каже, що Шевченко віщим духом відчував прихід цих подій, він вірив і гадав, що вернеться «що діялось», що вернеться «сподіване». Юнак, характеризуючи тодішнє положення в Україні, прочитав одну з моїх повстанчих відозв — «До перевертнів». Це було звернення до помосковщених, невідчуваючих своєї неволі, рабів. До всіх тих, що продають себе, свій рідний край, святу правду та волю. Воно ганьбило атеїстів — лжепророків, зрадників і кровопійць свого народу та «глашателів» московської облуди і брехні. Те ж не оминуло тих всіх, які не хочуть власними очима бачити гноблення свого народу, знати дійсну його історію, не хочуть чути правди, правди своїх предків.

Відозва картала всіх тих, які не почитали своїх найкращих предків — отих ченців Межигірського Спаса, та всіх тих великих подвижників, що згинули в московських лабетах на засланні... Вона підкреслювала їх злочини супроти нашої святої Церкви, що спричинилася до формування української нації та все боролася поруч з великими державними мужами за її духову незалежність і державну суверенність. Запитувала змосковщених перевертнів — як довго ще вони ходитимуть в отім ярмі? Як довго ще віддаватимуть усі добра України Московщині? Як довго ще будуть московщитись самі та допомагати московщити наш нарід?

Слухаючи юнака, згадався мій перший вірш, написаний під впливом «Кобзаря». Там говорилось, — про коваля — Чорнюмора. Він ніби у сні перелетів через поля, ліси і села до великого міста, в якім у в'язниці сидів його син за вірші про волю народів, взаємну пошану та любов і справжню згоду поміж ними. Коваль побачив силенний похід, що з піснею й гаслом — «Свобода народам!» під браму в'язниці прийшов... Ось розчинилася брама в'язниці, а звідти, як з гробу воскресші, вийшли борці. Коваль пробудився. Легкий стукіт у двері. На порозі син, який: «Над Києвом прапор волі засвітив!»

Знову я «У Києві на Подолі»...

Тисячні маси народу в 1917 році, з портретом Т. Шевченка на чолі, величньо маніфестували по улицях сіл і міст та гучно домагалися своїх національних і соціяльних прав.

Йшла українська національна революція, що була первопочатком національно-духового й національно-політичного та соціяльно-економічного усамостійнення, що була предтечею поновної державної дії українського народу, прихід якої пророкував Шевченко.

Перед моїми очима оті буревійно-горобині дні і ночі 1917-18 рр., в які гуркіт війни перекочувався з кордону до кордону України, а всі шляхи до Києва заливалися кров'ю найкращих синів української нації.

Дні і ночі, про які в книжці — «Два роки в Україні — 1917-1918» — французький професор Шарль Дюбре пише: «31. січня большевики захопили Поділ... 3. лютого бої стають ще більш завзяті, але большевицькі війська, що мали оточувати Київ, ще не прибули. В цей час Петлюра, наспівши з провінції зількома частинами Гайдамаків, перемагає».

Ніхто ж тепер з цих новітніх запорожців не міг піти навприсядки до Межигірського Спаса, не то в ченці, але й помолитись. Манастир давно зрівняний з землею і там була фабрика фаянсу.

Трава не шепотіла внукам про прадідівську славу й про одну з найбільших святинь України.

Згадав про Межигірського Спаса і мені так захотілось помолитись у своїй рідній церкві. Почав її шукати. Шукав її поміж якихсь високо-хмурих і грізно-похилих, чужих для Закарпаття й для всієї України, будівель... Та не знайшовши свого Храму, я заплакав і, плачучи, почав молитись за Вкраїну... Молився щиро й плакав на тому клаптику землі (на Закарпатті), де, в час транспорту мене як політичного арештанта, приснивсь мені в 1934 р. св. Володимир. Він височів над горами неначе на п'єдесталі, вказуючи рукою в напрямку соняшного Закарпаття...

І снилося мені... І в цьому сні мішалися і сон, і дійсність, і Визвольні Змагання, і все, що зв'язане із Рідною Землею...

Чим більше роздумую над моїм сном і дійсністю, тим більш упевнююсь у тім, що не тільки я, як одиниця, але й увесь український нарід, як нація, постійно, як у світло-сяйні дні, так і в непроглядно-темні ночі свого буття, є в духовому зв'язку з Шевченком і діє в напрямку здійснення його ідеї.

Василь Косаренко-Косаревич

МОСКОВСЬКА ПОЛІТИКА В УКРАЇНСЬКІЙ НАУЦІ

(Продовження)

Творча сила царів

А тому що шлях до «першого Риму» веде з Москви по династичній лінії теж леґендарних «Руриковичів» і Романових із претенсіями бути такими ж через Київ, де він розгалужується на південь через Царгород і на південний захід через Марієнбурґ, резиденцію ніколи не існуючого Пруса, брата цісаря Августа і предка Рурика, став цей Київ, отже й Україна, бажаною землею. Це сталося після згаданої вже перемоги Петра I і його москалів при допомозі найнятих німців під Полтавою над гетьманом Мазепою і королем Карлом XII. Згадані переіменування свавільними автократичними указами царя-деспота Петра I., започаткували російську історіографію при допомозі найнятих на службу царів і цариць, німецьких учених. І то засобом ось якої «творчої сили» «намісника Бога на землі», що ним був кожночасний російський цар або цариця, а продовжує бути совєтський вождь «в Росії сила суверенна творить більше як тільки шляхтичів (дворян); вона творить родичів (кревних) для тих, що не мали ніяких; вона трактує родини як дерева, що їх огородник може обтинати, виривати з корінням, або щіпити їх чим він захоче. У нашій країні деспотизм є міцніший від природи: цар не тільки є представником Бога, він сам є творчою силою, силою дальше сягаючою як сила Бога, Бог бо творить тільки майбутність, підчас коли цар перетворює минувшину. Закон не має ретроактивного ефекту, зате химера деспота має.»[25]/ Так повчав де Кістіна ,російський князь із високим европейським образованням. А на підставі вже власних спостережень, досвідів і студій у московській частині Російської Імперії в 1839 р. де Кістін писав: «Москалі самі собою нічого власного не мають за вийнятком слухняности і наподоблювання; напрям їх думання, вирішуваня їх свобідної волі, належить володареві. В Росії історія є доменою корони; вона є такою самою моральною власністю князя, як народ і земля, є його матеріяльною власністю. Їх історію зберігають у коморі разом із царськими цінноощами і тільки таку її частину показують яка відповідає бажанням володаря. Память про те, що сталось вчора є власністю царя; він зміняє літописи краю до власної вподоби і кожного дня подає народові таку історичну правду, яка відповідає вимогам моменту.[26]/ Факт фальшування історичної правди на виключну користь династії,імперії і народу-носія стверджений самими москалями. Напр. навіть Мілюков мусів признати, що «в Москві, ще на початку 16 стол. заложено було фундамент для спотворювання історичних фактів під впливом політичних тенденцій.»[27]/ А це степенується совєтськими москалями на наших очах. А швайцарський історик устійнив: «Сьогодня ми пізнаємо, що образ російської минувшини насильно вібгано в схему, яка наявно не відповідає правдивому станові речей, отже застосування цієї схеми мусіло вести до фальшування історії.»[28]/

Продукти творчої сили в історіоґрафії

Пригляньмося тепер деяким важливішим продуктам «творчої сили» .царів і цариць у російському часі, а вождів у совєтському в історіоґрафії їх так названих імперій:

1. Русь русинів скінчилася безповоротно в р. 1241. Московська Держава і нація «русскіх» (а згодом татарських) людей була переіменована на Російську Імперію москалів у р.1721, а на Совєтський Союз великоросів, які продовжували звати себе «русскіє» аж у р. 1922. Засобом «творчої сили» цю від півтисячі років уже неіснуючу Русь воскресили до життя і утотожнили її з новонародженою «Росією», щоб вона, ця так переіменована Московія, що стала незалежною державою в 1481 р. могла чванитися 1000-літнім існуванням, замість справжнього 240-літнього.

2. Колоніяльним «русскім», народньому новотворові, початок якого навіть самі московські дослідники [29]/добачили в 12-13-х віках, і два німецькі та московські визнали його несловянським [30]/, створено словянських предків, утотожнивши його з предками українців, русинами, що жили тисячі років перед народженням не тільки «великоросів» і москалів, але й «русскіх», які тільки мовно зісловянщились [31]/, як і напр. болгари.

3. А щоб такі «чудеса» виглядали правдоподібнішими, перезвано москалів на «великоросів» а українців на «малоросів», прибавлено для маґічної «трійки» ще й білорусів, переіменованих на «білоросів» і спроєктовано їх всіх на спільне тло видуманого «східнього словянства», з якого вони **мусіли** [32]/ явитись у такій черзі старшинства і спадкоємства. Це мало водночас і чисто політичну доцільність, бо тільки в такій наказній спільноті москалі могли мати абсолютну більшість супроти всіх інших поневолених немосковських народів у їх імпе-

рії докупи взятих. Інакше, отже в дійсності, були і є вони пануючою меншістю.
4. Ця творча сила була в стані перетворити навіть саму природу, щобільше, власну льоґічність, отже й закони льоґіки, бо з одного боку визнали Київ русинів і справжньої Руси «матірю міст» Руси-Московії-Росії, між собою утотожнених, а здругого зробила з її доньки Москви «матушку» своєї матері Київа.

А москалі і не москалі, що повірили в правдивість ба навіть доґматичність у науково-історичному змислі, з таких тверджень уже автоматично і самозрозуміло витягали заключення, що—
5. Московський народ є словянським, отже арійським і европейським.

Прикладові московські парадокси

Не зважаючи на таку «творчу силу» царських автократів у московському і російському часах, основними для них були інтереси династії й імперії, а не московського народу, хоч вони майже тільки на нього спирались, як засобі сили супроти поневолених немосковських народів внутрі і ззовні імперських кордонів. Адже навіть Іван Жахливий відпекувався від московства, й покликувався на своє «рурико-німецьке» походження. Що ж говорити про царів з династії Романових, які здебільшого були навіть чистокровними німцями, европейського виховання і образовання. Ось чому тоді можливі були такі парадокси, як напр: вважати себе европейцями, а водночас доказувати, що—словами Тютчева—«принципи, на яких Росія і Европа спочивають і якими вони кермуються, є такі супротивні, що на довшу мету життя однієї можливе тільки коштом другої», або визнавати окремішність тієї частини українського народу, що вдержалася при житті під віковим ярмом польським і забором австрійським, аж до теперішности яка одинока зберегла свою прадідну назву в таких самих формах «Русь» і «русини», в яких вони записані в найстарших договорах між Київом і Візантією (912, 945, і інші) і в київських літописах, як того вимагала панслявістична політика. [33]/

Втрата царя, Бога і російської історії

У тоці революції в березні 1917 р., яка мала принести **всім** народам Російської Імперії **свободу, і** контрреволюції в листопаді цього самого року, яка мала відновити **рабство** тих же народів і привернула його під автократичними вождями на місці попередніх царів, тайні архіви усуненої династії і царських урядів відкрились і стали доступними. Найдений там доказовий матеріял виключив всякі сумніви щодо фальшівництва історичної правди засобом сваволі і примх царів і цариць, та їх «творчої сили». Колись у часі так званої «смути» на переломі 16 і 17 віків Москалі втратили «царя і Бога». Тепер вони втратили «царя, Бога й російську історію». У владній верхівці в Кремлі і на місцях поновно здобутої імперії, названої совєтською, переважали комуністи-большевики,що не були москалями. В їх інтернаціоналізмі і космополітизмі з надією на успіх світової революції і на реалізацію постулятів соціялізму - комунізму оригінальної европейської марки, що була марксистською, всякий націоналізм і шовінізм взагалі, а московсько-російський зокрема, вважався реакційним. Їм навіть було на руку, що до всіх інших закидів проти російської доби під царями можна було додати закид виявленого історичного фальшівництва на виключну користь пануючого московського, а на шкоду поневолених немосковських народів, з яких вони, провідні немосковські большевики, вийшли.

Московські історики стали шукати власної історії московського народу, а не династії і її імперії, що перестали бути основними. Перенесення столиці з Петерсбурґа, перейменованого згодом на Ленінґрад, до Москви, авторитет Леніна навіть по його смерти та поразка Троцького, що був жидом Бронштайном, а перемога і диктатура Сталіна, що був Грузином, Джуґашвілі, та міг опертися тільки на москалів, отже мусів потурати їх інтересам,—все це сприяло зростові впливу московських елементів не тільки на політику але й на історіоґрафію, яка теж мусіла бути більш політикою як наукою.

Пращур народу видуманий Моск

Спроба Янушевського Ґ. у своїй студії «Просхожденіє славянскаво племені Русь», зробити родоположником московського народу видуманого четвертого брата Моска [34]/ до Руса, Леха і Чеха в панонській і хорватській леґендах, щоб рятувати словянство москалів не могла мати успіху. Зате неабиякий успіх у москалів мали творці і проповідники та історики так званого «евразійського руху», які не тільки признавали але й доказували монгольське походження москалів із пращуром Чінґісхана як його спадкоємців.

Пращур Чінґісхан

Працю П. Смірнова «Волжський шлях і стародавні руси» (1928 р. в Москві) перевидала Академія Наук у Києві в українській мові (1935). Він теж взяв як вихідну точку леґенду, так звану Сирійську, або Церковну з р. 555.

Пращур леґендарний Гросс-Росс

У ній грецька фантазія заповнила невідому північ сходу Европи ріжними монстрами. Найбільш до людини подібним був між ними велікан Гросс-Росс. Його й вибрав Смірнов за родоположника народу великоросів (по німецьки Ґроссрусен), побудувавши ось яку гіпотезу: Первісно жили ці Ґросроси у верхівях Волги і Ками як споріднені сусіди Камських болгарів. У часі мандрівки народів одні і другі посунулись на південь: ґросроси осілись над Дніпром і заложили Русь-державу з Київом як столицею. Болгари над Дунаєм і заложили свою болгарську державу. Татарський наїзд спонукав ґросросів повернути назад на північ, і там заснували вони московську державу. Здобуття України-Руси Петром Великим уможливило злуку обидвох державних творів великоросів—Руси і Московії—в одну цілість під назвою Росія.

Поворот до московської традиції владної

Проте не дали заперечитися напр. такі факти,як існування хоч як формальних тільки 16 ріжнонаціональних республик, з яких складалася на практиці Совєтська Імперія москалів, і московсько-азіятські первні та методи абсолютної диктатури Сталіна, жахливість якої нагадувала абсолютний царизм Івана Жахливого в ступенованому виді й змісті та об'ємі. Р. Й. Віппер, змоскалізований історик німецького походження, став зразковим показником хитання в поглядах та замінювання їх на протилежні, в залежності від політичної конюнктури взагалі а уподобання автократа царя або вождя, зокрема. У своїй праці «Іван Ґрозний» в 1922 р., коли то свіжа пореволюційна влада в Москві й Кремлі була в руках немосковської більшости, хоч і очоленої москалем Леніним, але теж учнем Маркса, відзеркалив ту потвору в людській подобі, і її жахливість, доволі правдиво. Але в 1947 р. перевидав її в зовсім іншому відзеркаленні, виправдуючи його жахливости державними потребами, а його самого як політичного і військового ґенія, щоб дати традиційне оправдання для аналоґічного дуплікату в особі всебічного ґенія Сталіна. Сам же Сталін, який в тоці своїх обійм із своїм німецьким «альтер еґо» Гітлером і затій в змислі месіяністів евразійського руху, в союзі з Німцями і Мадярами виницити вщерть усі слов'янські народи, а їх землі розподілити поміж собою, в чому й треба шукати поштовхів до Катинів і Вінниць, в урядово виданій книжці «За родіну» велів починати історію московського народу не від Рурика і від року 862, не покликуватися на Володимира Великого і Святого, але від московсько-татарських битв проти їх спільних европейсько-арійських ворогів.

Поворот до російської традиції історичної

Досвід на початку війни між обидвома народами в перегонах до мети тоталітарного **власного** заволодіння світом—німцями і москалями і їх Третього Райху та СССР—виявив, що заради «совєтського патріотизму» ніхто або лиш мало хто був готов на будьякі жертви включно зі життям. На це були готові москалі тільки заради свойого московсько-російського патріотизму. Понадто взаємини зі союзними потугами Евроамерики показали москалям навіть большевицьким, як глибоко там закорінена віра в правдивість російських мітичних «Історій Росії», і готовість співборонити «цілість Росії» як держави і нації «однотного російського народу», 35/ а як плитко закорінена віра в правдивість совєтомітичної «Історії СССР» з його 16 ріжнонародніми і ріжнонаціональними республиками, отже без «однотного совєтського народу» а з десятками ріжних. Факт, що тільки совєтські москалі з допомогою союзників обороняли й оборонили «цілість своєї імперії», підчас коли совєтські не-Москалі допомагали німцям розвалювати її і навіть у тих самих німцях найшли того ж ворога як у москалів, спонукав Джуґашвілі-Сталіна проголосити московський народ великим і передовим у СССР. Усе це залеґалізувало поворот до росіяномітичної історіоґрафії з метою цілковитого злиття і утотожнення москалів із Українцями на тлі «тотожноси» їх предків, кольоніяльних «русскіх» і пануючих Русинів під спільним перекладуванням на «росіяни», рашенс, Руссен, лє Рісс ітд. Ця тенденція ще й степенувалась ввиду археольоґічних нахідок в Україні як матеріяльних свідків глибокої давнини і високої культури автохтонних пращурів Русинів —Українців.

Фальшування в інтересі династії

Продовження зародкових корнів московсько -російської держави й імперії до р. 862 засобом ад гок спрепарованої історичної схеми в змислі норманської теорії вистачало автократам у Кремлі з династії леґендарних «Руриковичів» і в Царському Селі з династії Романових яка себе так само сквавільно утотожнила з руриковичівською, як Москалів із Русинами. Паралельно з тим, провідна верства співпануючого московського народу задовольнилася своїм закоріненням у видуманому ад гок «спільному східньому словянстві» на півдні та в лоні Руси з Київом, на місці русьства або русинства. Тим

не задовольнилися ані автократи в поворотному Кремлі і Москві без ніяких династичних претенсій, ані провідна верхівка пануючого московського народу, що залишився одиноким носієм советської імперії та сполегливим інструментом советських вождів у реалізуванні їх політичних затій внутрі і назовні. Ось чому навіть чільний історик советських Москалів і большевик Покровскій, а не тільки чільний історик советських Українців Грушевський, що надавали тон і зміст історіям обидвох народів на тлі історичної дійсности, хоч і з приматом соціологічного акцентування, були зліквідовані. Ось чому після вратування СССР—цілости ба навіть побільшення західніми потугами від неминучої загибелі переможними на Сході Німцями історіографія советських москалів—а вслід за ними теж російських москалів на еміґрації— продовжила зародкові корні московського народу власнодержавности покищо аж до періоду Антів у п'ятому і шостому століттях. Відкидала вона раніше норманську теорію заради її користи для монархічної і реакційної династії, здебільшого немосковського походження, так тепер відкинула вона її заради перешкоди в продовжуванні зародків московського народу в глибшу давнину як норманська.

Фальшування в інтересі народу московського

Так чи сяк, на перешкоді вигідности такої тези, в інтересі пануючого московства ад гок видуманої, стояли назви Русь і Русини суперечні і супротивні назвам «русскіе» і «велікароссы» чи росіяне», не говорячи вже про назву «масковскіе» (Москалі). Стояла на перешкоді теж безперервна тяглість історичного процесу в лоні народу Русинів—Українців і їх Руси—України, так переконливо доказаної в 10-томовій «Історії України—Руси» М. Грушевським, підчас коли між кінцем незалежної Руси Русинів, а початком Московії Москалів як незалежної держави віє пропасть часова, політична і культурна нічим не заповнювана Москалями, бувшими «русскіми і татарскіми людьми», зате заповнювана Русинами, які ще кругом півтора століття зберігали свою незалежність в рамках «Галицько —Володимирського Королівства» а свої традиції як «литовські чи польські» а вкінці й «австрійські» Русини. Ось чому прицілом ненависти московської історіографії обабіч залізної заслони став історично-науковий твір Грушевського, проголошений «буржуазно- націоналістичним» не тому, що він був би проти соціялістичній ідеольоґії, чим він не є, [36]/ але тому тільки, що він повний доказів фальшивости російномітичних і советомітичних «Історій» імперії Москалів у будьякому назовному замаскуванні.

Досвід московської «історичної науки» з російських часів повчив політичний провід советської імперії і пануючого в ній московського народу , що однобічне голошення і поширювання «історичних тез» створюваних на виключну користь московства і його імперії самими московськими «науковцями» і політиками, не є 100-%-ово успішним, як довго українські історики в рамках свобіднішої Австрії ба навіть унутрі самої Росії чи СССР мали будь яку змогу, протиставити свої відмінні, протибіжні і краще обґрунтовані тези на ці самі теми чи періоди історичного процесу на Сході Европи взагалі, а щодо народів українського і московського зокрема. Тому то, використовуючи своє посідання усіх земель матірної Руси-України і всіх частин українського народу, званого раніш Русинами чи руським народом, Москалі вигубили всіх тих українських науковців, письменників і політичних діячів, які думали, писали, вчили і діяли в змислі історичних правд виказаних і доказаних Грушевським та його учнями і доповнювачами, а залишений при житті їх наріст унутрі СССР виховали в українських школах і українською мовою у вірі в правдивість своїх власних «тез». І так або школами або терором примусили самих українців взагалі, а їх істориків і письменників і політиків зокрема, не тільки голосити «правдивість» згаданих історичних тез на виключну користь «русскаво народу» й його імперії, але й перекладати московський етнічний термін «русскій» українським терміном «руський», який є тотожним із прикметником український. Невигідні для москалів назви Русь і Русин (у підметній формі), бо вони самі себе називають ще з кольоніяльних часів «русскіе» в прикметниковій формі (адектівум поссессівум), засобом правописних і історичних реформ накинутих диктатами московськими окупантами України виелімінували вони з української мови обидві назви: Русь і Русин, доказом чого є українсько -англійський словник Подвезька, де тих гасел зовсім немає, зате введено до української мови чужородний унікат, а саме попри прикметникове гасло руський, -а,-е, осібне гасло «русь-

кий, -кого» як ерзац-замінка «русскій, каво» в підметному змислі, зрівняно його з «русин» і перекладено на «Рашен», як і гасла «россіянин» і «російський». Зате в московсько-англійських словниках і Русь і Россія перекладені на «Раше» а «русскій, россіянін і российскій» перекладені на «Рашен».

(Дальше буде)

••••••••••••••••••

З науки і знання

Г. Лотос

МУЗЕЇ УКРАЇНИ

Херсонеський державний історико- археологічний музей.

Змістом наближається до попереднього, але другого античного міста—Херсонеса, поблизу сьогоднішнього Севастополя. Заснований 1892 р.. Має велетенські та цінні збірки, що розміщені у двох відділах: античному та середньовічному. В античному зберігаються пам'ятки старовинної історії населення Криму, особливо таврів (X-V ст. до Хр.), знаряддя з кременя, бронзи. Музей має пам'ятки з заснування міста (422-421рр. до Хр.). Заснували його вихідці з міста Гераклії—на місці поселення таврів. До музею привезений і місцевий посуд, скульптурні пам'ятки, наприклад, голова мармурової статуї атлета з 4 ст. до Хр., грецької роботи.

Більшість речей Херсонеса з 3-2 ст. до Хр. з сільського господарства, головним чином виноградарства, дальше промислу, ремесла, гончарства, античні монети; зброя, пам'ятки науки, релігії та мистецтва.

Херсонес нової ери представлений такими речами: кераміка, декрети з суспільних відносин (декрет з 2 ст., в честь Демокрита), архітектурні частини, тощо. Цікавою є спільна кам'яна могила великої патріярхальної родини з Інкермана (з урнами й амфорами).

В середньовічному відділі зберігаються речі з історії Херсонеса й Криму з 5 ст., аж до його заникнення на межі 14-15 ст., коли Крим зайняла татарська орда хана Едігея. Є експонати з середньовічних міст Криму: Теодоро-Мангул, Ескі-Кермен, Фула. Крім того знаряддя праці, металеві і кістяні вироби ремісників, монети візантійських імператорів, макети християнських базилік, архітектурні частини, мозаїка підлоги, унікальні фрески базилік 7-8 ст.

Зокрема представлена матеріяльна епоха Київської Руси, коли Херсонес називався Корсунем (не сплести з іншим Корсунем!), діорама «Зайняття Корсуня раттю Володимира» (Володимир зайняв 988 р.); срібні гривні, кераміка Київської Руси, металеві, кістяні, шиферні вироби (деякі з слов'янськими написами; розквіт міста в 9-11 ст..

Музей має матеріяли про татар та ґенуезців у Криму, речі з розкопів вулиць, площ, будівель, недавно відкритий могильник таврів —особливо цікавий,—доми з геленістичного періоду (3-2 ст. до Хр.), монетний двір з 4-3 ст. до Хр., рештки античного театру (одинокого з відомих на північному Причорномор'ї; християнські камінні храми (підземні і надземні), базиліка з 6 ст. (де немов би хрестився кн. Воломимир Віликий), мармурові колони християнських храмів та багато ін.

Розкопи в згаданому місті продовжуються і музей поповнюється стало новими знахідками.

Бахчисарайський історико - археологічний музей.

Заснований 1920 р. Цей музей відрізняється від інших історико-археологічних музеїв, а це тим, що він присвячений архітектурним пам'яткам 16-18 ст. В ньому зібрані архітектурні частини палацу кримських ханів. Приміщений в одному з них. Має около 45 тис. експонатів. Розміщений у двох відділах: археологічному та історичному.

Археологічний відділ приміщений у кол. ханській мечеті і зберігає речі з історії південно-західнього Криму, від палеоліту до опанування його турками. Цікаві колекції з сарматсько- аланських могильників перших сторіч, крім того кераміка, ювелірні вироби та антропологічні збірки.

У другому відділі знаходяться пам'ятки боротьби проти Кримського ханства, в тому й боротьби українського народу. Цікаві теж залі палацу. У посольській залі, де звичайно хан приймав послів, висить картина українського маляра Задорожного «Богдан Хмельницький залишає в застав Кримському ханові свого сина Тимоша». Є зразки зброї (турецької і російської) 17-18 ст., тканини і посуд тих часів, особливо цінні збірки золотих тканин. Музей має зразки печерних міст середньовіччя, з-поміж 14 відомих слід згадати місто Фуллу (Чуфут-Калеф.

Заповідники

Це особливий рід музеїв, до яких належать у першу чергу історичні забудування, що охороняються законом, як цінні пам'ятки мину-

лого. Сюди належать: Ольвія, св. Софія, Києво-Печерська Лавра.

Ольвія. Це старовинне місто, розташоване над лиманом Буга. Проголошений заповідником 1924 р.. Музей подібний до Керчинського і Херсонеського. Ольвія, це третє велике античне місто (після Пантикапеї та Херсонеса), засноване у 6 ст. до Хр., вихідцями з грецького Мілету, проіснувало около тисяча років (до 5 ст.). Велика шкода, що музей засновано так пізно, бо розкопи в Ольвії велися вже давно і всі знахідки вивожувалися до Петербургу. Місто має збережені оборонні мури з 5-3 ст. до Хр., до 3.35 м. грубости. Збереглася головна вулиця, рештки храму Зевса і Аполона (з теракотовими статуетками), мешканеві доми, з гарною архітектурою. Треба відзначити два цікаві доми: один з мозаїчною підлогою, другий з мозаїкою звірят та орнаментами фасади дому, з колонами йонійського та коринтського стилів. Збереглися рештки печі для випалювання міді, Зевсів курган, керамічні печі, некрополь (міський могильник) тощо. На великій площі в 500 га збереглася більша кількість курганів, в тому пивниця під Зевсовим курганом (курган 14 м високий і 37 м у промірі), під ним коридор і пивниця. Стіни з плит, прикрашені пілястрами та карнизами.

Біля заповідника створено невеличкий музей. Ольвія це відома в світі антична пам'ятка.

Київський державний архітектурно- історичний заповідник «Софійський музей»

Ця святиня українського народу з часів Київської Руси, проголошена музеєм 1934р. Ввесь музей розташований на площі в 5 га. Це комплекс пам'яток архітектури 11-18 ст., в якому центральною будовою є св. Софія з 1037 р., побудована Ярославом Мудрим на місці побіди над печенігами. Це одна з найкращих пам'яток світової архітектури. Багатонефний собор з центральним хрестокупольним простором, який і сьогодні дивує величністю і красою. Найціннішими під мистецьким поглядом є славні Софійські фрески і мозаїки з 11 ст., що були довго закриті під верствами мальовил 18-19 ст. і розчищування яких триває ще й сьогодні. Про них М. Брайчевський [1]/ висловлюється так: «Софійські фрески і мозаїки не мають собі рівних в історії світового мистецтва XI ст.»

Центральний підкупольний простір та головний вівтар прикрашені унікальними мозаїками з різнокольорових скляних кубіків. Панівною є могутня мозаїчна картина Богоматері «Оранта» (висота 6 м): на золотому тлі пишається постать у синьому одязі, поверх якого накинений пишний лиловий плащ. «Ці мозаїки щодо збереження, різноманітности кольорових рішень належать до найвизначніших творів світового мистецтва».[2]/

Більша частина внутрішніх стін Софійського собору покрита фресками з 11 ст.—мінеральними красками по сирій штукатурці. До найцікавіших з них належать портрети родини Ярослава Мудрого. На вежах розписані світські фрески(полювання, музики, ігри тощо).

Підлога собору зроблена з різного каменя. Збереглося 11 камінних плит. Це червоний шифер з 11 ст., оздоблений багато барельєфною різьбою. Виключно цінною і рідкісною пам'яткою мистецької різьби на білому мармурі є саркофаг Ярослава Мудрого, з рослинними орнаментами та старохристиянськими символічними фігурами.

В залях Софійського музею є експозиція на тему «Архітектура старої Руси», що складається з двох відділів: архітектура Київської Руси та архітектура періоду февдальної роздрібленности. В цьому відділі знаходяться археологічні пам'ятки з Десятинної церкви—фрагмент мозаїчної підлоги, мармурові архітектурні деталі, саркофаг княгині Ольги. В осібній залі виставлені унікальні мозаїки та фрески XII ст., Дмитріївського собору в Києві та Михайлівського манастиря.

До архітектурного ансамблю Софійського заповідника належить ряд манастирських будов 18 ст. Особливо варта уваги прекрасна дзвінниця, висока 76 м., кол. митрополичий дім, трапезня, бурса та ін. Це характеристичні пам'ятки української архітектури 18 ст.

Київський державний заповідник «Києво-Печерська Лавра».

Проголошена заповідником 1926 р. Розташована в одному з мальовничих місць Києва на зелених схилах Дніпра. На місці старого манастиря є багато цінних історичних та архітектурних пам'яток- починаючи Київською Руссю аж до 19 ст. На території заповідника-що обіймає 22 га, є 80 забудувань. Найціннішою з мистецького погляду та найстарішою пам'яткою всієї Лаври був Успенський собор, видатна пам'ятка архітектури 11 ст., що подібно до св. Софії- мав багато прикрас, фресок та мозаїк,який у 1941 р. зірвали большевики —а не, як про це пише Г.Мезенцева[3]/—німці. Це доказ нечуваного дикунства щодо українських культурно-історичних пам'яток старовини

До забудувань Лаври належить і Спас на Берестові- церква з 11-12 ст.,побудована Володимиром Мономахом. Збереглася не в первіс-

ній формі, а в перебудуванні. В ній 1158 р. похоронений засновник Москви кн. Юрій Довгорукий. Під час святкування 800 річчя Москви побудовано в цій церкві йому пам'ятник у формі саркофага. У ньому є теж виставлені плити з шиферними рельєфами.

До добре збережених належить надворітна Троїцька церква, цікава тим, що подібна до церкви, яка була над золотими воротами. Вона мала, з гарним іконостасом роботи українських кріпаків 18 ст.—мальовила в ній з 18 ст., мають самобутній національний характер.

З архітектурних пам'яток 17-18 ст. цікава Всесвятська церква з рисами української архітектури, побудована архітектом І. Шеделем 1731-45 рр. Восьмистінна дзвінниця, з колонами, що її М. Зеров назвав «білоколонним дивом»,найвища точка Києва (96.52 м), і яка мала бути теж знищена, була запалена тоді, коли висаджено в повітря Успенський собор, тільки завдяки вітрові, що віяв у протилежний бік, збереглася. Була тільки зачаджена.
З будов господарського призначення варто згадати дім для господарських цілей з 18 ст., побудований С. Ковніром, талановитим українським архітектом та будова друкарні в Києві з 1615 р. Лавра була обведена мурами з 70-их років 17 ст.

Славні теж Лаврські печери з мощами святих та київських угодників, що служать зараз антирелігійним музеєм.

У забудуваннях Лаври міститься вистава мистецького виробництва з металу, матерій, вишивок, декоративних та побутових з 16-19 ст. Музей має й срібні дарохранительниці, золоті чаші, різні вази, дорогоцінні тканини тощо. Заповідник зберігає й ряд пам'ятників української історії. На території заповідника похоронені: полтавський полковник І. Іскра, генер. суддя укр. війська В. Кочубей, Петро Могила, засновник першої вищої школи в Україні — Київської колеґії.

До заповідників ще належать: Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, заснований 1890 р., Могила Т. Г. Шевченка в Каневі, проголошена заповідником 1925 р., Кирилівська церква в Києві—заповідник 1929 р., Софіївка в Умані—заповідник 1929 р. Про Шевченкову могилу в Каневі зреферуємо між меморіяльними музеями.

Краєзнавчі

В Україні їх нараховується 50. За поданням Г. Мезенцевої, краєзнавчими музеями називаються ті, які відзеркалюють всесторонність країни—природу, історію, господарство, науку, культуру. Вони зберігають й історичні документи. Діляться на 3 частини: природа, дореволюційне минуле, та історія совєтського суспільства. Деякі з них мають додаткові відділи: мистецький, меморіяльний, літературний.

Вони знаходяться не тільки в обласних і районових центрах України, але й навіть в поодиноких селах та колгоспах.

Вінницький обласний краєзнавчий музей

Має 4 відділи. Заснований 1919 р. В ньому зібрані матеріяли з сіл Четвертинівка і Лукашівка з важливих подій визвольної війни українського народу.

Житомирський обласний краєзнавчий музей. Започаткований 1900 р. Має багато цінних речей, з яких чимало пропало під час останньої війни. Складається з 4 відділів, як і Вінницький. Знаходяться в ньому пам'ятки з Київської Руси з археологічних розкопів на Житомирщині. Особливо цінні з Райковецького городища—одного з форпостів старовинного Києва, що заник під час татарської навали. Крім того мідяні прикраси, зернотерки, серпи, коси.

Закарпатський обласний краєзнавчий музей. Музей приміщений в Ужгороді. Заснований 1948 р. Складається з 3 засадничих відділів. Має макети і діяграми багатої природи Закарпаття, пам'ятки старослов'янських поселень з розкопів в околиці Ужгороду та на всій території Закарпаття: кераміка, залізні вироби з 8-9 ст. та ін.

Запорізький обласний краєзнавчий музей.
Музей сильно потерпів у війні і 1948 р. створений майже наново. Приміщений в центрі міста в одному з мешканевих домів, де займає два поверхи. Має 3 відділи. З давноминулого цінні неолітичні колекції із Запоріжчини, з Вовнянського могильника, кремневе знаряддя з порогової частини Дніпра, знахідки з скитських курганів. Багато пам'яток з часів Січі: зброя, одяг, макет острова Мала Хортиця першої половини 16 ст.

Евпаторійський краєзнавчий музей
Заснований 1920 р. Приміщений у гарному домі місцевого багатія. Один з найбільших на півдні України. Евпаторія лежить над Чорним морем; колись це було античне місто Керкінитида, що про нього згадує грецький історик Геродот. З тих часів приміщено в музеї багато старинних пам'яток, що освітлюють історію Криму, і Евпаторії від найдавніших часів. Має 3 відділи, з яких багатий відділ природи Причорномор'я, українського степу. З старовинного періоду найцікавіші матеріяли з розкопів першої людини Криму, скитські пам'ятки з

скитського Неаполю: скитський посуд, монети, побутові та мистецькі речі. Унікальним є статуя скитського вояка, висічена з каменя. Багато заступлена Керкінитида (понад 2 і півтисячі років тому назад), велике місто і пристань на нашому півдні, господарське ремесло міста, теракота, свічники, монети, посуд, рельєф Гераклля, поява східніх слов'ян в Криму, татар, їхньої навали і знищення міста у 13 ст., на якого місці постало місто Ґезлев, відомий центр торгівлі рабами, що після прилучення його до Росії, названо Евпаторією.

Кримський обласний краєзнавчий музей.

Постав 1889 р. у Симферополі і є центральним серед кримських музеїв. Засновано його на базі природничо-історичного музею. Має великі і цінні історичні збірки, що їх скількість нараховує 65 тис. експонатів, приміщені у 3 відділах 19 заль (1200 кв.м.). Вартісним є природний відділ з геологічно-історичним профілем Криму—унікальні геологічні та палеонтологічні збірки камінновуглевого періоду; мокрі і сухі препарати звірят та птиць Криму, а теж гербарій з державного заповідника «Микитський ботанічний город». Музей має багаті археологічні розкопи, збірки з розкопів стоянок першої людини, знайдені в печерах Кник-Коба, Чокура, Сюрень, камінне знаряддя із скитських поселень, особливо з скитського Неаполя, що лежав недалеко Симферополя, столиці скитської держави в Криму, із збереженими вулицями, мешканевими домами, та старими пивницями. В музеї приміщено багато пам'яток з північного Причорномор'я (найбільше з Босфорського царства), старослов'янські пам'ятки з поселень 8-10 ст. біля с. Плянерського. Історія Криму висвітлена від 13-18 ст., особливо боротьба українського народу проти завойовників. Музей має унікальну збірку старинних меблів та фарфору.

Варто підкреслити , що музей зберігає цінні наукові архіви з рукописами перших дослідників та подорожників з вартісною бібліотекою «Таврика» (40 тис. книжок), між якими унікальні книжки 16-18 ст.; повні комплети праць археологічних з'їздів, археологічних періодиків, звіти археологічних комісій тощо; унікальний мистецький альбом 18 ст. «Крим».

Луганський обласний краєзнавчий музей

Постав 1920 р. у центральному місті Донбасу. В музеї віддзеркалена історія поселення міста вкінці 18 ст., представлена промисловість міста та сільське господарство.

Миколаївський обласний краєзнавчий музей.

Заснований 1913 р. Постав на базі історичного та природничого музеїв. Має 10 відділів, з яких варто відмітити відділ природи і природних багатств Миколаївщини, постання Київської Руси, історія міста Ольвії, історія Миколаєва та ін.. Із збірок слід звернути увагу на знаряддя скитських племен, античні збірки Ольвії (вази, теракота, скульптура з римської доби, скляний посуд, зброя запорожців).

Полтавський краєзнавчий музей.

Заснований 1891 р. і належить до найстарших. За поданням автора[4], німці спалили музей з частиною міста.Мав великі збірки. Зараз знаходиться у тимчасовому приміщенні. Відділ природи показує геологічний склад ґрунту Полтавщини. Має матеріяли з стоянок першого поселення (з Трахтомирова), з розкопів Полтави та досліджень над Ворсклом, та етнографічні збірки.

Сталінський обласний краєзнавчий музей.

Заснований 1941 р. і є одним з найбільших музеїв Донбасу. Приміщений у центрі міста в 19 кімнатах. Має 4 відділи, з відділом українського підсоветського образотворчого мистецтва. Із збірок треба навести колекцію геологічних зразків Донбасу, археологічні матеріяли з старої Амврозієвської стоянки, скелет зубра, посуд бронзової доби з могильника с. Райгородок. Музей має моделі машин. Його філія знаходиться в Макіївці, але без **мистецького** відділу.

Чернівецький державний краєзнавчий музей.

Заснований 1944 р. Це один з найкращих музеїв України. Приміщений у великій і гарній будові 19 ст. Має 20 тис. експонатів, що розташовані у 42 залях (1330 кв. м.). З давніх речей має знаряддя з камінного і залізного віків з археологічних розкопів, з чого найцінніші трипільські пам'ятки. Крім того речі з Ленковацького городища (попередника Чернівців), де знайдено укріплення, побутові речі з 11-13 ст., пам'ятки з історії Буковини, грамоти бояр, зброя опришків, буковинські монети. Особливістю музею є камінний хрест з написом про погром турецьких яничарів 1698 р. в с. Валява, Кіцманського району, книги видруковані І. Федоровим у 16 ст. Музей зберігає матеріяли про письменника Ю. Федьковича та Ольгу Кобилянську. З інших збірок згадаємо етнографічні матеріяли та пам'ятки мистецтва. У відділі природи є ґербарій, геологічний склад ґрунту. Музей має планетарій і веде культурну діяльність.

Теодосійський краєзнавчий музей.

Постав 1911 р.. Приміщений у домі мистця І. Айвазовського, в гарній будівлі (побудованій

за проєктом самого мистця). В партері приміщений краєзнавчий музей у верхній частині картинна ґалерія. Це невеликий музей, 6 тис. експонатів. Сильно постраждав у війні, бо в ньому німці зробили конюшню, частина збірок понищена. Має колекцію мінералів, багаті дія грами, речі з неоліту, знайдені в околиці Теодосії, посуд з бронзової доби, кістяні та бронзові прикраси; грецькі та скитські вироби з доби, коли на його місці знаходилося античне місто; грецький посуд з 4-3 ст. до Хр., монети від античних часів до 18 ст., надгробні пам'ятники, зброя української дружини, посуд слов'янського періоду.

Та більше матеріялів має музей з міста Кафи, (що з неї збереглися рештки—вежа) з 14-15 ст., ґенуезької колонії, центру осередку торгівлі рабами на Чорному морі, посуд з Китаю, середньої Азії ремісниче знаряддя Кафи, тощо.

Ялтинський краєзнавчий музей.

Заснований 1922 р. Музей поповнився з зареквірованих збірок багатьох палаців Криму та знахідок розкопів, ведених музеєм. Музей був приміщений у палаці бухарського еміра, який під час війни підпав знищенню. Зараз він приміщений у кількох будовах: головна частина в гарному колишньому костелі в центрі міста, решта у вірменській церкві та в домі письменника П. Павленка. Крім трьох основних відділів музей має ще літературний. Відділ природи заступлений географічними картами, збірками мінералів, макетом рельєфа південного побережжя Криму, тощо. Щодо історії Криму має матеріяли про скитів, таврів, з грецької колонізації Криму, античні статуї, посуд 5-3 ст. до Хр., цікаві пам'ятки з римської твердині 1-3 ст. в Ай-Тодорі, матеріяли про Ялту 19 ст. З новішого періоду у музеї, крім пропаґандивних матеріялів, знаходяться матеріяли про Ялтинську конференцію.

Література:

До стор. 5-ої: 3/ там же, стор. 65.
стор. 77.
До стор. 4-ої 2/ Г. Мезенцева: Музеї України, Київ 1959, стор. 64.
До стор. 5-ої: 3/ там хе, стор. 65.
До стор. 8-ої: 4/ там же, стор. 87.

....

Наш коментар

П'ЯТЬ ПЕРЕД ДВАНАДЦЯТОЮ

Було б нерозважно в наших українських умовинах, хоч це тільки провесінь 1961-го року, не застановлятися, і то не застановлятися поважно, над дотеперішними успіхами й невдачами, що відносяться до Світового Конґресу Вільних Українців.

Успіхом вже є сам факт, що справа Світового Конґресу знайшла собі форум в двох різних аспектах. Вона перейшла на сторінки українських періодичних видань, як справа зріла, актуальна, конечна. Вона теж стала об'єктом обговорення в реальному, практичному пляні, на засіданнях керівних українських репрезентативних установ Америки й Канади. Вже навіть є конкретне рішення обох репрезентативних установ в цьому напрямі, а саме рішення УКК й КУК про те, що Світовий Конґрес Вільних Українців відбудеться в осені біжучого року. Це все ж таки, це останнє рішення, є дуже поважним кроком в напрямі здійснення, реалізації задумів пов'язаних з Конґресом, бо ж ми знаємо як довго, й здається безнадійно, в один і той же час, проєкт Конґресу знаходиться на задньому пляні в українських задумах.

Це не вперше в історії української еміґрації Конґрес є об'єктом позитивного обговорення, а рівночасно об'єктом праці відосередньо діючих сил, що кожний задум і почин, який не приносить партійної «перемоги», вважають не вартним реалізації.

Найкращим доказом конечности скликання Конґресу є ненависть, лють, злоба, з якими привітала Москва і її окупаційний режім в Україні, ідею Конґресу. Комуністична преса переповнена безцеремонними випадками в сторону ідеї Світового Конґресу Вільних Українців. Це значить, і Москва відчуває й розуміє, що такий Конґрес не відбудеться без того щоб на нього не звернули уваги пресові й урядові чинники вільного світу. А найважніше здається в міркуваннях Москви, це те, що Конґрес відбуватиметься на очах вчорашніх колоніяльних народів, народів Африки й Азії. Конґрес Вільних Українців відбуватиметься поза Україною, і вже цей факт пророчисто говоритиме народам світу, що український нарід не може зробити такий Конґрес в Україні, бо вона поневолена.

Москва не хоче української єдности — це ясне. Вона хоче щоб українці не творили нічого компактного, ефективного. Найбільш вигідна ситуація для Москви і її аґентів, це стан безупинного хаосу, внутрішньої боротьби, стан сучасного нещасливого Конґа. І тому Москва

в поважний і веселий способи дискредитує ідею Конґресу. Робить це не тільки вправді Москва, бо й серед українців є теж люди, що ідею Світового Конґресу висміюють, опрокидують, поборюють, Якщо ми скажемо, що мотиви якими кермуються опоненти Конґресу є різні, то це не усуне з перед наших очей однаковости в цілях обох джерел опозиції.

Тоді, коли ми не маємо найменшої можливости впливати на поставу московської режімової преси в Україні, й постава Москви залишиться такою як вона є сьогодні, то в ділянці української внутрішньої опозиції до Світового Конґресу, — дуже багато можна зробити..

Дехто скаже, що вже властиво нема що робити, бо рішення відносно часу, й місця скликання й відбуття Конґресу, вже є, і нема потреби нікого про конечність скликання Конґресу переконувати. І в цьому власне клопіт що так воно не є. Резолюція УКК-КУК про скликання Конґресу, — це був властиво примус життя, це була кричуща конечність, і в цьому відношенні провідники обох наших центральних установ опинилися вдастиво без іншого можливого виходу. Бо оспорювати конечність відбуття Світового Конґресу, це те саме, що оспорювати конечність води в житті риби.

Справа поважного відступу в сторону самих найбільш конечних потреб життя української еміґраційної спільноти це одне, а факт, що відтак, резолюція й пляни можуть бути зручно й в безконечність торпедовані й модифіковані, це друга справа. Ще найкращим виходом з ситуації може бути нашвидкоруч скликаний, зовсім неприготований виконати своє завдання Конґрес, настільки імпровізований, що крім самого голого факту відбуття він нічого позитивного в наше життя не принесе.

Український загал мусить собі усвідомити, що сили, систематично розбиваючі всі спроби української єдности мають повні руки роботи, поза кулісами річ ясна, роботи, що спрямована зовсім виразно на розбиття ідеї Конґресу. Діють ці самі сили і люди, що від десяток років дивляться на світ крізь призму пертійних доктрин. Якщо вже ідея Конґресу остаточно перемогла серед українських еміґраційних мас, і саму ідею Конґресу важко поборювати, то все ж цим силам залишається багато місця для зведення Конґресу на манівці, зведення Конґресу до, як вони написали «маніфестаційного зібрання». А в міжчасі, хоч часу є дуже й дуже мало для підготовки Конґресу, ми бачимо й обсервуємо черепашений хід підготовчої праці, ми бачимо й обсервуємо злорадну роботу поодиноких людей і партій, що спрямована на вирвання гострих, виразних, далекосяглих моментів з праць Конґресу. Це повільне й систематичне доливання води до виразного й чіткого коліру, може мати неґативні наслідки в підготовчому й пізнішому періодах.

Хтось скаже, що чомусь нам в редакції цього журналу, дуже залежить на відбутті Конґресу, і як приписав нам один український журнал, за цією нашою метушнею й намаганнями довести до реалізації Світового Конґресу — криються підозрілі цілі.

Ми цього не скриваємо, що ми є за здійсненням ідеї Світового Конґресу Українців, так само як не скриваємо нашої боротьби за єдність українців в усіх відношеннех, в усіх країнах, в усьому світі. Є це завдання націоналіста, вести непохитно боротьбу за єдність сил свого народу, і ця боротьба за єдність все, всюди, в усіх умовах, — є не примхою а обов'язком кожного націоналіста. Українські націоналісти, не тільки тепер в зв'язку з Світовим Конґресом Вільних Українців, але й до цього часу, обстоювали й переводили чи помагали в реалізації всіх можливих конструктивних консолідаційних заходів. Українське громадянство на еміґрації напевно має ще в пам'яті консолідаційні заходи Проводу Українських Націоналістів, що у їх висліді повстала Українська Національна Рада, чи йдучи ще далі в минуле, Український Координаційний Комітет.

Так, це правда, й тут нічого скривати, що в боротьбі за політичну єдність української еміґрації, націоналісти йтимуть все в перших лавах. Це мусіло бути їх місце вже не від сьогодні, бо в час творення Українського Координаційного Комітету, чи пізніше, в час творення Української Національної Ради, націоналісти були тією рушійною силою, що не жалкуючи праці, жертв амбіцій, — перла до української єдности. Націоналісти не будували організаційних фондів, не розбудовували організації, не ставили колод під ноги іншим українцям, але відчуваючи повагу хвилини, вийшли на фронт боротьби за об'єднання українських визвольних сил.

Вправді в процесі цієї самозаперечної боротьби за єдність, ми прийшли до переконання. що політична єдність української еміґрації, єдність українських самостійницьких середовищ. — ще не лежить в площині реалізації. Сьогодні, коли серед кількох демократичних партій на терені Української Національної Ради розгорілася жалюгідна боротьба за впливи, за задоволення амбіцій поодиноких партійних діячів, за перетворення надпартійної, загальноукраїнсь-

кої установи в партійну прибудівку, і цій внутрішнопартійній міжусобиці не видно ні початку ні кінця, — український еміґраційний загал напевно має зрозуміння чому, з яких причин, Організація Українських Націоналістів вийшла з Української Національної Ради.

Дійшовши до переконання, що політична єдність української еміґрації, — передчасна мрія, ми річ ясна не можемо зупинитися з заложеними руками над розваленою будівлею й плакати. Ми шукаємо інших, більш сприємливих форм організації українського громадського життя поза Україною. Бо погодившися з думкою що ми політичної єдности не осягнемо, ми рівночасно не можемо залишити всі інші ділянки нашого життя облогом.

І тому ми є за скликанням, відбуттям, за пляново передуманим змістом праць Конґресу. Ми може там, на Конґресі, зовсім не будемо. Ми заздалегідь зрікаємося місць в Конґресі в користь людей середовищ і партій, що їм на цьому залежить.

Бо нам залежить не на місцях в органах Конґресу, нам не залежить на почестях, що їх можна буде дістати від Конґресу. Але нам залежить і то дуже залежить, бачити українців хоч в певних відношеннях об'єднаними, нам залежить на тому, щоб починаючи з приємливих для всіх форм співпраці, українці привчалися й досягнули колись вищі етапи національної єдности. Цей факт що ми не ввійдемо до керівних органів Конґресу, на чому нам не залежить, зовсім не зміняє нашого позитивного відношення до ідеї Конґресу, це зовсім не зміняє факту, що наколи нас в Конґресі не буде, а він буде керівним органом решти українців, то він не буде для нас компетентним чинником.

Світовий Конґрес буде для нас компетентною центральною українською установою, в якій збігаються артерії українського життя у вільному світі, незалежно від нашої участи в Конґресі. Ми будемо тішитися якщо українська єдність, принаймні в формі культурної, господарської і громадської співпраці, — стане фактом. І ми будемо раділи.

Отже українські націоналісти в ніякому разі не є відосередною силою, не з деструктовною силою, яка шкодить справі української єдности

Ми не скриваємо нашої туги за українською єдністю, ми за неї активно змагаємося, і не ховаємося в наших змаганнях за чиїсь плечі.

Історія осудить нашу поставу, і ми чомусь певні що осуд цей буде позитивний.

Вияснивши нашу поставу, наше зацікавлення Світовим Конґресом, ми повернемо знову до проблеми навмисного саботування підготовки Конґресу, людьми, що їх, вже не звичкою, але професією є, постійне й систематичне розбивання кожної найменшої спроби консолідації українських сил. Ми маємо на гадці не тільки середовища чи партії які є в Українській Національній Раді, але й політичні середовища з-поза УНРади.

Є п'ять хвилин перед дванадцятою, коли йде про підготовку й проведення Конґресу. Отже є це дуже короткий і обмежений час, який не залишає місця на зволікання, безконечні розмови, на творення коаліцій і шукання причин для зірвання Конґресу. Вже здається двічі в історії української еміґрації в час поміж двома світовими війнами, й після останньої світової війни, ідея Світового Конґресу Українців, раз пропонована українськими еміґраційними колами в Празі, другий раз у Львові, — зазнала невдачі.

За невдачі легко. Ми їх маємо подостаткам. Але поруч з невдачами, ми все ж таки в певних моментах нашого національного життя, мусимо проявити здоровий, якщо не державницький, глузд, в підході до цієї справи.

Про що йде?

Не йде про національний уряд. Не йде про міжпартійне об'єднання. Не йде про політичну єдність, про те, хто кого буде слухати.

Йде про це, щоб еміґраційна Україна мала свою централю, свій репрезентативний орган, щоб культурне, економічне, громадське й молодіжне життя не були диким полем.

Наша думка така, що в Конґресі можуть взяти участь всі українці, не лише ці, що утотожнюють себе з політичними рухами, але й всі що себе з ніякими політичними таборами чи середовищами не утотожнюють.

Справа проста. Проблема українського національного уряду в Україні може не бути актуальною в найближчому двадцятьлітті. А якщо б ми навіть комусь признали прероґативи національного уряду, то що з того? Уряд цей не матиме де й над ким урядувати.

Ця стаття не є обрахована на те, щоб ми когось переконали чи наклонили до ідеї Світового Конґресу. Знаючи українське політичне життя, українські політичні середовища й сили так, як ми їх знаємо, ми не робимо собі ілюзій. Це не легка скрава довести українське життя до такого стану, як це має місце в державних, політично дозрілих націях. Ми від того далекі. І це ми собі усвідомляємо.

Та рівночасно, ми є певні, що є безліч ділянок нашого спільного життя, в яких компро-

міс можна, і треба осягнути. Компроміс здоровий, творчий, переконливий.

Таким першим кроком в напрямі упорядкування українського еміґраційного життя ми вважаємо Світовий Конґрес Вільних Українців, і будемо боротися за його реалізацію, за змістове, доцільне його проведення.

Ми віримо, що українське громадянство піддержуватиме нас в нашій боротьбі, і так спільними силами ми створимо греблю української громадської думки, яка всеціло є за скликання Конґресу, і цієї греблі не переллють потоки легковажних фраз і злої волі. Бо є, на нашу думку, п'ять хвилин перед дванадцятою, і рішення належить до нас. Або-або. Або ми за вічний хаос і розбиття, або за правопорядок, громадський мир і здоровий компроміс поміж синами одного народу.

В ПРЕСОВОМУ КАЛЕЙДОСКОПІ

Євген Кирилюк, член кореспондент Української Академії Мистецтв помістив в англомовному журналі «СССР» статтю «Тарас Шевченко — поет і революціонер». Є це випуск названого журналу за лютий б. р., а сам журнал є відповіддю більшовиків на американський, друкований в російській мові журнал, «Америка», що його в свою чергу видає американська амбасада в Москві.

Найперше про назви вживані в українській і англійських мовах. В Україні, в українській мові, окупаційний режім подає до користування зовсім інші терміни, як вжиті вони в англомовному виданні советської амбасади. Для прикладу, згідно з термінологією вживаною в Україні, Євген Кирилюк не є членом кореспондентом Української Академії Мистецтв, але членом кореспондентом Академії Мистецтв Української ССР. Вживаний в Україні термін скоріш підкреслює територіяльний характер Академії Мистецтв, а не національний. Ця сама заввага відноситься й до Олеся Гончара, який згідно з піднаголовком статті в англомовному журналі, є головою Української Спілки Письменників. Насправді він є Головою «Спілки Радянських Письменників України», до якої входять письменники різних національностей (Плоткін, Бєляєв, Первомайський, Васілєвська), і яка має теж територіяльний характер, а не національний.

Євген Кирилюк для цього щоб задоволити окупаційний режім, допускається низки перекручень і гіперболізацій, а теж невідомо навіщо, розправляється в своїй англомовній статті з українськими «буржуазними націоналістами».

Він пише: — «...Чистота інтерпретації Шевченкових поем була сфальшована націоналістами, що хотіли зробити Шевченка «ворогом Росії» а не ворогом російської аристократії. Він ніколи не приєднався до націоналістів, розуміючи докладно факт, що український нарід може досягти національне визволення тільки при передумові повалення автократії, і для цього союз прогресивних сил всієї Росії є необхідний.

Нічого не зрушило Шевченкового переконання, що мусить прийти революція проти царату, що національне визволення неможливе без соціяльного. Він боровся проти українських поміщиків безкомпромісово, вдаряв по них в таких поемах як «Великий Льох» та «Живим і Мертвим...».

Не лише цей уступ, але вся стаття розрахована на це, щоб доказати чужинецькому читачеві любов російського пролетаріяту до українського.

Кирилюк згадує Лермонтова, Кольцова, Курочкіна, Плешеєва, Мела, Гербеля, Крестовського, Берґа, Чернишевського, Добролюбова. Тому, що стаття не довга, він не має здається місця згадати ще про Петра Першого й Йосифа Сталіна, бо без них листа Шевченкових приятелів виглядає нам неповною.

Кирилюк не згадує ані одного Шевченкового приятеля, українця. Чужинці, що читатимуть Кирилюкову політичну аґітку, матимуть враження, що Шевченко був чужий українцям і українському народові. Вся Шевченкова літературна спадщина побачила світ, на думку Кирилюка, завдяки залюбленим в українській культурі й літературі росіянам.

Бо як каже Кирилюк: — «...Хоч Лермонтов, Кольцов, Гоголь й інші прогресивні письменники не були українського походження, Шевченко говорив про них як про «наших».

Виходить що Шевченкове муштрування не закінчилося в Новопетровську. Окупаційний режім, а з ним Кирилюк продовжують Шевченка муштрувати, й стараються змістити душу великого ґенія в червоноармійський однострій.

В цьому відношенні Кирилюк не різниться нічим від одного підсовєтського поета, українського походження, який дописався до

того що: —

....Як-би Шевченко жив тепер
він був-би членом РКП.».

У той час коли цитований поет міг мати під «моральним» тиском чекістів приступи божевілля, й йому, нема ради, ми мусимо вибачити блюзнірство, то в випадку члена — кореспондента Академії Мистецтв, Кирилюка зовсім інша справа. Він є членом наукової установи, і повинен уникати політичної аґітки в своюму писанні.

Бо кожне слово Кирилюка це брехня, неприхована партійна пропоґанда. Шевченкова творчість до тієї міри насичена ненавистю до Росії, до росіян, до російської культури, що було б зайво їх тут перечисляти, й доказувати Кирилюкові, що він бреше. Вистачить прочитати «Кавказ», «Великий Льох», «Катерину», «Іржавець», «Чернець», щоб відчути, як кожним фібром свого єства Шевченко ненавидів Москву, родовитих москалів, та перевертнів.

Журнал «СССР» не читають українці в Україні, і малорос Кирилюк не мав потреби каструвати Шевченка в усіх відношеннях, на всі лади. Ми маємо зрозуміння для всієї казьонщини, що матиме місце в Україні в зв'язку з Шевченківськими роковинами. Це самозрозуміле, що Москва й її бюрократи в окупаційному режимі, змальовуватимуть Шевченка співцем величі російської імперії.

Коли б не те, що за плечима Кирилюка стоять унтерофіцери окупаційного режиму і турбуються про «партійну лінію» в Кирилюковому писанні, то ми б вважали Кирилюка «кандидатом» для дому божевільних.

***

Тижневик «Українські Вісті», що виходить в Новому Ульмі, Німеччина, в свойому числі з дня 15-го січня приносить довгу, здається передову статтю А. Гудовського п. з. «Про Світовий Конґрес Українців та пропаґаторів його».

Як і треба сподіватися, А. Гудовський вдає, що він нічого не знає, буцім-то він тільки-що приїхав до нас з іншої планети, та закликає всіх українців об'єднатися навколо траґічно розсварених і роз'єднаних партій, що входять в склад Української Національної Ради.

Та як виходить з наголовка статті, А. Гудовський повинен у ній виснити ставлення УРДП до Світового Конґресу Українців. І він це по довгих душевних муках, демаґоґічних викрутах і загальникових фразах робить в простий і недвозначний спосіб, кажучи що:

«... Тому ми за СКУ, але під проводом Президента УНР в екзилі, за такий Конґрес, який би був маніфестацією нашої єдности і державницької зрілости, нашої вірности 4-му Універсалові й УНРеспубліці...»

Не вмер Данило — так болячка вдавила.

Подібне до Гудовського становище зайняв в першій сітовій війні один український соціялістичний діяч, який сказав, що наколи Україна не буде соціялістична — то хай не буде ніякої.

Гудовський — це вже не загублена українська людина, яка не знає, що вона хоче, і це вже не нешкідливий маніяк ,що час до часу дописується зайвими витівками. Він вже навіть не простий тоталірист, чи кандидат в диктатори. Він викидає карти на стіл, і з цих карт ми виразно бачимо, що Гудовський пробує нас всіх шантажувати, що він відмовою від участи в Світовому Конґресі Українців, хоче нас стероризувати й поставити на коліна. Він з своєю вимогою беззастережного послуху, відноситься до нас зухвало, якщо не нахабно, і одинюке пояснення несамовитих претенсій, вимог, погроз і застережень Гудовського може бути таке, що він хвора, дуже хвора людина, й потребує чимскоріш лікарської опіки.

Гудовський амбітна й претенсійна людина. Коли до його гістеричних і крикливих спроб шантажу додати все те що пишуть «мислителі» в «Листах до Приятелів», то ми матимемо перед собою дуже прикру картину. Партії в УНРаді безнадійно розсварені. І це «демократичні» партії.

Уявім собі, що на взір Гудовського ми узалежнимо нашу участь в УНРаді від того, що «наші» люди займуть пост Президента, Голови УНРади та Голови Виконного Органу. І ще узалежнимо від того, що наші партнери в УНРаді приймуть нашу програму й ідеологію, бо цього самого хоче Гудовський від нас, накидаючи Головство Президента УНР — Світовому Конґресові Українців.

Ми маємо напевно більше пошанівку й поваги до Президента УНР чим Гудовський, бо своєю невдалою позою, Гудовський болюче зневажає авторитет Президента. Ми цього не робимо.

Зате спробуємо, як пропаґатори СКУ вияснити ще раз Гудовському, незалежно від того чи він нас розуміє чи ні, яка наша постава до СКУ та до УНРади. Ми маємо малу надію на те, що Гудовський нас розуміє, бо він творить враження людини, з якою може одиноко говорити окупаційний режім. Іншої мови і авторитету він здається не знає і не розуміє.

Але ми будемо пробувати.

Світовий Конґрес Українців в найменшій мірі не входить в компетенції діяльности УНРади і її партій. Ми знаємо середовище Гудовського так само як він, і ми по сорок трьох роках спроб, не робимо собі надій на політ. об'єднання української еміґрації. Нам є ясно, що говорити можуть з собою, і розуміти себе взаємно можуть лише люди з певною спільною мораллю, з певними спільними моральними й етичними законами. Цього в нас нема й не буде, як поза УНРадою так і в ній, чого доказом є вже не криза, але цілковитий хаос в останній. Ми не робимо собі надій що в цьому відношенні покращає, бо маємо свою думку про людей і партії в УНРаді. Маючи перед собою тоталіриста Гудовського, а відтак непримириму поставу до решти українців бандерівської партії, та абстрактне «мислення» кругів УНДС, — ми перестаємо думати й вірити, що політична єдність є здійснимою річчю. І ми залишаємо проблему політичної єдности за собою, віддаємо її в розпорядження пп. Багряного, Гудовського, Ленкавського і Шлемкевича. Залишаємо разом з побажаннями успіху.

Та цей факт, що ми вважаємо політичне обєднання нездійснимим, з уваги хоч би на поставу Гудовського, зовсім не здіймає з нас, і з решти українців відповідальности, за долю наших: громадського, культурного, харитативного та молодіжного відтинків життя.

Приклади. Їх тисячі. Візьмім хоч би Шевченківський ювілейний рік. Це що Гудовський хоче всіх політично покорити, зовсім не мусить нам перешкоджати в спільних Шевченківських святкуваннях. Що Шевченко не був членом УРДП це зовсім певне, і що він не є партійним святцем, це й Гудовському здається ясно. А може ні?

Ми думаємо теж, що для перевидання «Кобзаря», для заснування економічної установи, для забезпечення шматка хліба учасникам Визвольних Змагань, чи навіть для привернення до життя Капелі Бандуристів, — зовсім непотрібно великих діячів і великих політиків. Нехай Гудовський робить дальше велику політику, хоч ми дивимося на нього як на зухвалого й крикливого демаґоґа. Але поза тим криком, метушнею і політичними «трудами», ми хочемо щоб Гудовський знайшов хвилину часу для земських справ і проблем, які мають безпосереднє й пряме відношення до життя нашої еміґраційної спільноти.

При чому тут п. Президент? При чому тут розсварена, здеморалізована й розаґітована УНРада, чи радше партії-члени УНРади?

Це ж ясно що інвазія партійних фанатиків і розполітикованих гістериків покрою Гудовського, — впливатиме від'ємно і деморалізуючо на кожний творчий почин. Люди як він, рішені валити й розбивати все що стоїть на дорозі їхніх партійних амбіцій. Йде про це щоб якраз елемінувати крикунів, гістериків, тоталітаристів, мислителів і демаґоґів з громадського життя. У Гудовського спеціяльний політичний талан, і нехай він, коли йому подобається, — дме у єрихонські політичні труби. Що зробити як чоловік вперся?

До спроб тоталітариста Гудовського накинути нам при допомозі шантажу організаційні форми Світового Конґресу — ми ставимося з ресентиментом.

Ми боремося за єдність української еміґрації, — а не за диктатуру.

***

Кризу в таборі розсварених українських тоталітаристів старається нам роз'яснити мислитель Р. Срібний, на сторінках січневого числа «Листів до Приятелів». Загублена українська людина в такий спосіб пояснює перводжерела кризи:

«... Перводжерелом останніх криз, що так скажемо: первородним гріхом, є утруднення отвертої, ідейної опозиції через обов'язкове введення до Вик. Органу представників майже всіх партій, що входять до УНРади. Наслідок цього такий, що фактично Вик. Органу немає, але є аж дві Президії УНРади: ширша і вужча. Вик. Орган став мінятурою Президії. Завданням УНРади і Президії є дискутувати, встановляти напрямні політики, контролювати їх виконання. Роля Вик. Органу визначена самою його назвою. В УНРаді і Президії зударяються різні думки, вирівнюються і вкінці приймаються більшістю якісь рішення. Річчю Вик. Органу є знаходити найкращі методи, способи здійснення цих рішень.

Меншість,опозиція в УНРаді й її Президії, має інше поле вияву: вона старається переконати суспільство і його партії про правильність своїх поглядів і таким чином колись стати більшістю. Така ідейна опозиція конечна для живучости організації для доброго функціонування органів УНРади. Інакше мається справа в самому Вик. Органі. Він є органом кожночасної більшости. В його нутрі можуть бути і звичайно бувають різниці думок щодо методики діяння, але не щодо принципових рішень УНРади. Коли ж до Вик. Органу обов'язково включимо і представників опозиції,

то тим або змушуємо їх до мовчання, або змушуємо їх до отвертих протестів і димісій: себто неухильно доводимо до перманентних криз...».

Ми маємо зовсім іншу від Срібного думку. Ми думаємо що криза полягає не в механічних функціях УНРади, в її такому чи іншому складі. Криза виникла в наслідок лихих тоталітаристичних звичок, з незрозуміння ролі політичних партій в суспільстві. Нещастя полягає в тому, що кожна з партій партиципуючих в УНРаді, вважає себе національним проводом, без ніякого зрозуміння для гри, поміж більшістю і меншістю. Коли б партіями в УНРаді кермувала добра воля, не говорячи вже про політичну зрілість і громадянське виховання, то нічого не перешкоджало б їм передати прерогативи влади над собою найбільшій чи найменшій партії. Бо про що ж властиво йде?

Біда в цьому, що люди і партії в УНРаді пхаються безоглядно до влади, чи як сказав раз один український радикал — до жолоба, і цього гону до влади, до диктатури, не годні спинити рахітичні мислителі.

Тут не клопіт з неврастенічними концепціями, розподілом функцій, уточненням ролі опозиції, меншости й більшости. Тут не клопіт з математикою впливів, розподілом міністерських тек, тощо.

Срібний не хоче нам сказати, що криза в УНРаді, це криза моралі, етики, криза громадського виховання й політичної та державницької зрілости.

Шукання уявних джерел кризи в найменшій мірі не поліпшить витвореної ситуації.

xxxOxxx

Що Українська Національна Рада не є національним урядом, а експозитурою одної чи двох тоталітарних українських партій, бачимо з «Комунікату Українського Інформбюро». Автори Комунікату в часописі «Прометей» з дня 2-го березня б. р., — виявили багато відваги ,поміщуючи над своїм Комунікатом слово «Українського», бо Комунікат цей є зовсім виразно партійним уердепівським комунікатом, і є радше полемічною статтею двох партій: УНДС та УРДП з ундистами.

Коли ми пишемо і підкреслюємо, що такі партії як УНДС та УРДП не вміють розріжнити функції партії від ролі національного уряду, то згаданий комунікат є найкращим прикладом, безоглядного утотожнення партій з національним урядом. Комунікат «Українського» Інформбюро, повинен бути об'єктивний, понадпартійний, інформативний.

Цього на жаль ми не бачимо в Комунікаті.

Зате ми читаємо:

«... Якщо Комунікат стверджує що УНДО не одобрює в міжпартійних непорозуміннях ніяких посунень непарляментарного характеру так друком, як і прилюдною агітацією, та вважає їх помилковими, то чи цей уступ відноситься до розповсюдження згаданого «проголошення» й інших видань ніби трьох опозиційних партій, та до цілої акції т. зв. «висловлення недовір'я» Виконавчому Органові, що сталося у виразно непарляментарний спосіб і в який (акції) брали діяльну участь два вже згадані члени УНДО?».

І так далі й того більше. Комунікат «Українського» Інформбюро є одним довгим, дуже брутальним випадом партійного проводу УРД-Партії проти своїх партнерів — ундистів.

Чесність вимагає,, щоб під цього роду комунікатами були незамасковані підписи, а іменно: Бюро Партійної Пропаґанди УРДП.

****

З ПРИВОДУ ОДНОЇ РЕЦЕНЗІЇ

У січневому числі (за 1961 р) журналу «Жіночий Світ» надруковано рецензію на дитячу книжку Ганни Черінь «Братік і Сестричка». Віддавши авторці книжки належну і цілком заслужену хвалу, рецензентка д-р М. Антонович-Рудницька гостро засуджує мистецьке оформлення книжки. Вона каже: «Яку ж неймовірну кривду заподіяно авторці так званим мистецьким оформленням, яке як раз визначається грубістю, вульгарністю і повною відсутністю міри і смаку».

Про обкладинку роботи М. Гарасовської-Дачишин написано, що «вона прямо страшно анахронічна». А про наголовки й заставки роботи Любомира Рихтицького читаємо·

«Навіть не хочеться вірити, що людина з незахитаною душевною рівновагою здібна на такий макабричний хаос».

Каже що не можна такої книжки показувати дитині проти ночі, бо їй почнуть верзтися сни не добрі. Такі, мовляв, малярські «прикраси» можуть тільки відштовхнути малого читача.

До цього всього рецензентка мала була до-

дати три конче потрібні слова: «на мою думку», або «на думку мого товариства, чи мого кола». Тоді можна було б лишити її в спокої, бо кожна людина має право мати свій погляд на мистецтво, свої смаки, висловлювати про це свою думку, і робити це прилюдно. Але рецензентка такої уваги не зробила, і ми маємо право думати, що свої погляди, свої смаки і свій осуд, вона вважає за самозрозумілі і загально обов'язкові. Це зрештою належить до звичок майже всіх наших рецензентів. Вони люблять ставати в позу незаперечного знавця.

У таку позу стала д-р М. Антонович-Рудницька. Вона дозволила собі сказати більше, ніж на це мала право. Я особисто можу засвідчити, що від багатьох людей, старшого і молодшого покоління, менших і більших аматорів і знавців мистецтва, довелося мені чути осудки про мистецьке оформлення книги Ганни Черінь, діяметрально протилежні до тих, що їх дала пані докторка. Оскільки мені відомо, вона сама не належить до творців кольорового мистецтва, отже не дуже виходить поза межі, чи поза рівень тих знавців, що я про них тільки що згадав. Правда, казав мені один модерніст, що такі ілюстрації робилися 50-60 років тому, що пора і нам поступитися трохи в перед. А я йому на це додав: — І малювати людям очі не там, де їм Бог призначив місце, а понижче вуха чи навіть на колінах, як тепер деякі ідіоти роблять.

Але найдивнішим видається той факт, що пані докторка виступає як дитячий адвокат і запевняє нас, що так як вона подивляться на мистецьке оформлення книжки «Братік і Сестричка» наші діти (від 2 до 12 років). Читаєш це і задумуєшся: а звідки це пані докторка знає? В кожнім разі ніяких статистичних матеріялів на цей рахунок вона не вспіла ще зібрати. Виходить, що це чиста теорія, чиста спекуляція, як оте польське «відзімісен». На жаль, оце «відзімісе» зробило рецензію пані докторки слабою і цим самим психологічно пошкодило першій частині її.

Як можна поважно говорити про те, що наші діти вже не можуть сприймати мистецтва, що було півстоліття тому, що вони, мовляв, бояться його, що вони потребують теперішнього, модерного мистецтва (чи не того, що малює очі на колінах?). Що саме має на увазі рецензентка, коли пише про «страшний анахронізм» обкладинки роботи п. Гарасовської-Дачишин і каже що так ілюстрували книжки пів століття тому? Як вона розуміє слово «анахронізм»? А як розуміє модерне мистецтво? Чи не має вона на увазі мистецтва переміщених очей? Такі питання ми маємо право ставити, бо рецензія написана зовсім загальниково, без найменшої конкретизації «провин» ілюстраторів. Бо мало сказати, що обкладинка «анахронічна» (навіть страшно), або що вона груба, вульґарна, позбавлена всякої міри і смаку.

Треба ці слова оправдати конкретними вказівками, на конкретні факти. Треба свої слова шанувати! На обкладинці бачимо нормальних дітей, дві нормальні гусочки, курочку і деяких звіряток. На думку рецензентки, ці скромні й невинні малюнки будуть тільки відштовхувати дітей, а побачені перед сном, викликатимуть недобрі сни. Хочеться скрикнути: — Бійтеся Бога пані докторко! Що це ви пишете? Це ж гріх таке писати. Колись один із отців християнської церкви—Єфрем Сірин, маючи на увазі таких безоглядних суддів, сказав: «Єй Господи! Даруй мі зріти прегрішенія моя і не суждати брата моего!»

При цій нагоді дозволю собі сказати, що багатьом нам не пошкодило б цю молитву Сірина читати бодай один раз щодня. Тоді б ми не писали таких відважних і безвідповідальних рецензій, як тут обговорювана.

Сміливість і відвага не завжди можуть бути названі чеснотами, отим, що римляни називали словом «віртус». Чеснотами вони є лише тоді, коли вони звязані з якоюсь поважною небезпекою—із загрозою смерти чи що найменше з пошкодженням життєвих інтересів. Інакше їх не можна назвати чеснотами. Бо яка це люди добрі чеснота кинути на чоловіка підозріння, що він мав забурену душевну рівновагу, коли обмишляв книжку різними прикрасами?

На кінці треба ще раз сказати, що слово треба шанувати, не робити з нього полови, а завжди надавати йому конкретний зміст. При цьому, звичайно,треба виявляти як найменшу відвагу при посуджуванні других особливо тих, що стараються про якісь вартості і не словом, а ділом. Очевидна річ, що хиби треба критикувати, але робити це так, як робить суддя у звичайнім суді, що орудує не порожніми словами, а певними і тяжкими фактами.

Степан Риндик

З життя ОДВУ

НАШОГО ПОЛКУ ПРИБУЛО!

В суботу, 4 березня 1961, відділ ОДВУ святкував своє родинне свято—прибуття до Чікаґа «найновішої» українки, пані Олесі Мудрої. Олеся Мудра—це молода дружина друга Василя, що прибула до нашого міста всього лиш два тижні тому. А на американському континенті пані Олеся всього лиш кілька місяців...

Історія одруження Мудрих проста, але романтична, базована на єдності української крови, в якім би кінці світу ми не перебували. Познайомились Василь та Олеся два роки тому—листовно, і платонічний роман привів до поїздки Василя до Польщі, де жила з родиною Олеся. Трохи познайомившись протягом коротких днів, Василь та Олеся вподобали один одного, і через всі бюрократичні перепони та пороги, вони досягли спочатку візи для Олесі на переїзд до свого вуйка в Канаді. Тоді, в Канаді, відбулося їх одруження, а потім довелось ще не один місяць напружено чекати, аж поки молода пані Мудра змогла переїхати до свого чоловіка в Сполучені Штати. І ось вони тепер разом, і з ними разом радіє весь 52-й відділ, вітаючи в своїх рядах свіже поповнення.

Прийняття було влаштоване, як несподіванка для молодих. Їх попросили наче б то на сидіння з малими дітьми, так званий «бейбі сіттінґ». Може вони й мали підозру, що щось тут інше, але ніяк не сподівались побачити таке велике, урочисте зібрання, на котре без пропусків і запізнень охоче зібрався мабуть що ввесь наш відділ. Спільно подарували молодим добрий подарунок, тоді розпитували без кінця пані Олесю про життя українців у Польщі, що після неймовірних поневірянь в попередні роки, тепер увійшло в багато кращі межі. Пані Олеся активно брала участь в українському громадському житті у Польщі і була захоплена тим, що і в Америці українці так само діяльні й патріотичні. Своїм милим дзвінким голосом вона щораз починала нові пісні, а присутні їх дружньо підхоплювали, і було приємно ствердити, що пісні наші були знайомі їй, а присутні, з свого боку, теж не посоромилися, і на кожний її заспів відповідали приспівом.

Незмінний наш жартун і тостмайстер, пан Лоґай, підкресливши мету цілого нашого перебування на чужині, перевів збірку на Визвольний фонд, і на прохання Управи Відділу наводимо тут список пожертв:

М.Марків $ 3.00, Й. Несевич $ 3.00, М.Лоґай $ 3.00, П. Патуляк $ 2.00, І. Кінтер $ 2.00, С. Паньків $ 3.00, А. Несевич $ 3.00, С. Слинько $ 4.00, Й. Ковальчик $ 2.00, І. Скробач $ 2.00, І. Деркач $ 3.00, В. Мудрий $5.00, Й. Скоципець $ 2.00, В. Гусейко $ 2.00.

Так разом набралось 39.00. Сума добра, але трохи нерівна. А тут трапилась трохи комічна пригода: секретар Українського Народного Союзу відділу Честерфілд п. Воробель пильно розшукував для якогось підпису свого нового обраного голову, С. Панькова. Довідавшись, що той зараз на прийнятті, енерґійний секретар подався і туди, щоб таки дістати терміново потрібний підпис. Там його, звичайно, пригостили, а чого пожертвою сума нашого вкладу на Визвольний фонд округлилася до 40.00.

52-й відділ одноголосно бажає щастя і успіху молодому подружжю Василя й Олесі Мудрих!

Г. Ч.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ 10-го ВІДДІЛУ ОДВУ В НЮ-ЙОРКУ

Дня 12. лютого ц.р. відбулися Звичайні Загальні Збори 10-го Відділу ОДВУ в Ню-Йорку. Голова Т-ва і члени Управи здали звіт з діяльности Т-ва за минулий рік, в якім стверджено, що праця в Т-ві за цей період значно поглибилась. В минулому році змінено осідок Т-ва, яке має тепер приміщення в Народнім Домі при 2-гій ев. в Ню-Йорку і яке є також до розпорядимости МУН та дитячої театральної групи. В минулім році поправилось фінансове поло-

ження 10-го Відділу, вложено багато праці в розбудову Оселі ім. Ольжича, влаштовано кілька імпрез спільно з Братніми Організаціями, як запусти, спільне свячене, просфора, відкриття нової домівки, влаштовано також спільно імпрезу на оселі ім. Ольжича, взято участь в апелю на 22 січня, в «Український День» під Сіті Гол. Старанням Головної Управи ОДВУ і 10-го Відділу відбулося в минулому році 2 реферати інж. Дм. Андрієвського на тему «Зовнішня політика України» і «Світовий Конґрес Українців».

На зборах постановлено пропагувати ідею скликання Світового Конґресу, влаштовувати реферати на різні теми, скликувати спільні сходини братніх організацій (10-тий Відділ ОДВУ, Золотий Хрест, МУН, Зарево) та поставити на порядок дня справу співпраці в культурно-освітній ділянці тих організацій. Постановлено рівнож відсвяткувати гідно спільними силами соту річницю смерти Т. Шевченка на Оселі ім. Ольжича. Візвано всіх членів передплачувати «Українське Слово» та «Самостійну Україну», давати їм матеріяльну піддержку та вплачувати точно свої внески до «Одноцентового Фонду» та однодневний заробіток на «Визвольний Фонд».

Вибрано Управу на біжучий діловий рік в такому складі:

Голова:	Др. Богдан Левицький
Місто-голова:	Роман Крупка
Секретар:	Микола Андрейко
Фін. реф. і реф. зв'язків:	Іван Яремчук
Скарбник:	Петро Кіра
Імпрезовий референт:	Іляріон Поліщук
Культ.-осв. реф. і прес. реф.:	Михайло Колодій
Реф. «Одноцентового Фонду»:	Іван Ящишин
Господар:	Іван Growing Мединський
Член Управи:	Данило Серна

і Контрольну Комісію в такому складі:

Голова:	Степан Стецик
Члени:	Степан Салик
	Степан Селешко

М. К.

....

ПРЕСОВИЙ ФОНД

ЧЕРГОВІ ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД «САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ»

Друг Степан Коцюба зложив	15 дол.
Інж. Василь Нагірняк з Мілвокі	10 дол.
52-ий Відділ УЗХреста в Сиракюзах	10 дол.
Михайло Хомин	5 дол.
Роман Папроцький	5 дол.
Д-р Богдан Гнатюк	1 дол.

Друг Степан Паньків зібрав 7 дол.

На його листу зложили:

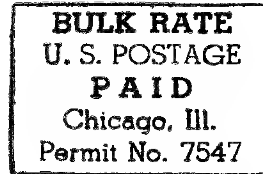
Степан Паньків	5 дол.
Михайло Черняк	1 дол.
Петро Деркач	1 дол.

БЕРІТЬ З НЬОГО ПРИКЛАД!

Друг Григорій Яремчук приєднав знов двох передплатників. Щиро Вам дякуємо Дорогий Друже за труд.

Independent Ukraine
2315 WEST CHICAGO AVENUE
CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

Very Rev. W. Lewytzky
321 - 5th Ave. N.E.
Minneapolis 13, Minn.